

ΠΕΤΩΝΤΑΣ ΜΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

για την Δ' τάξη

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΠΕΤΩΝΤΑΣ ΜΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Βιβλιοτετράδιο γραμματικής

Επιμέλεια εκπαιδευτικών του Σχολείου

Έκδοση των Εκπαιδευτηρίων «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»

για χρήση των μαθητών της Δ' τάξης του Δημοτικού.

Υποστηρικτικό τεύχος για πληρέστερη προσέγγιση

των εννοιών της γραμματικής της ελληνικής γλώσσας.

Η έκδοση προορίζεται αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς-διδασκτικούς σκοπούς και αποκλείεται από κάθε εμπορική εκμετάλλευση.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»

ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ - ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ - ΔΗΜΟΤΙΚΟ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ - ΛΥΚΕΙΟ

ΚΕΝΕΝΤΙ 119 - 555 35 ΠΥΛΑΙΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τηλ. 2310321110 - web site: www.eap.edu.gr - e-mail: eapdim@gmail.com

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2011

Για τους γονείς

Το βιβλιοτετράδιο «Πετώντας με τη Γραμματική» θα αποτελέσει ένα χρήσιμο εγχειρίδιο για τα παιδιά της Δ΄ τάξης του Δημοτικού μας. Ακολουθεί τις ενότητες του σχολικού βιβλίου της Γλώσσας και είναι ενημερωμένο, σύμφωνα με τη νέα γραμματική, της οποίας το εγχειρίδιο θα διδαχθεί στην Ε΄ και στην ΣΤ΄ τάξη.

Στοχεύει στο να συμπληρώσει το βιβλίο της Γλώσσας και να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν, μέσα από κανόνες και ασκήσεις, τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα της ελληνικής γλώσσας. Απώτερος στόχος του να μπορούν τα παιδιά της Δ΄ τάξης να χρησιμοποιούν με ευχέρεια και ορθότητα τόσο τον προφορικό όσο και τον γραπτό λόγο.

Μέσα από ασκήσεις όλων των τύπων επιδιώκεται η εξάσκηση, εμπέδωση και κατανόηση του μαθήματος της Γραμματικής. Σε συνδυασμό μάλιστα με τα μαθήματα Γλωσσικής Καλλιέργειας και την παραγωγή Γραπτού Λόγου θα επιδιωχθεί να γίνουν οι μαθητές και οι μαθήτριες ορθοί χρήστες και άξιοι συνεχιστές τους πλουσιότατης ελληνικής γλώσσας.

1. Ένα ακόμα σκαλί

Ο Σεπτέμβρης

Τα ουσιαστικά

Ουσιαστικά είναι οι λέξεις που φανερώνουν πρόσωπα (Γιώργος, ξάδερφος), ζώα (σκύλος, αετός), τόπους (Ελλάδα, Μακεδονία), πράγματα (παιχνίδι, θρανίο), ενέργειες (τρέξιμο, διάβασμα), καταστάσεις (ησυχία, ύπνος), ιδιότητες (ταχύτητα, εξυπνάδα).

Είδη ουσιαστικών

Τα ουσιαστικά χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

- **ΚΥΡΙΑ** (Γιώργος, Ελλάδα, Χορτιάτης)

Κύρια είναι όλα τα ονόματα ανθρώπων (Γιώργος), ζώων (Αζόρ), βουνών (Χορτιάτης), ποταμών (Αξιός), λιμνών (Τρέσπες), χωρών (Ελλάδα), πόλεων (Θεσσαλονίκη), ημερών (Κυριακή), μηνών (Ιούνιος), εορτών (Πάσχα) τίτλοι λογοτεχνικών έργων (Άξιον Εστί), τίτλοι έργων τέχνης (Παρθενώνας)

Το πρώτο γράμμα των κύριων ουσιαστικών είναι πάντα κεφαλαίο.

- **ΚΟΙΝΑ** (σκύλος, ταχύτητα, οικογένεια)

Τα κοινά ουσιαστικά χωρίζονται σε τρία είδη:

- **Συγκεκριμένα**, που φανερώνουν πρόσωπα, ζώα, πράγματα (ξάδερφος, σκύλος, παιχνίδι)
- **Αφηρημένα**, που φανερώνουν ενέργεια, κατάσταση, ιδιότητα (τρέξιμο, ησυχία, εξυπνάδα)
- **Περιληπτικά**, που φανερώνουν μια ομάδα, ένα σύνολο προσώπων, ζώων ή πραγμάτων (οικογένεια, κοπάδι, ελαιώνας)

1. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά, βάζοντας τα ουσιαστικά των παρενθέσεων στο σωστό τύπο, όπως στο παράδειγμα.

- α) Το καλάμι και το δόλωμα είναι απαραίτητα για έναν ψαρά. (ψαράς)
β) Μας ξύπνησαν οι φωνές των (γείτονας).
γ) Οι (τσολιάς) φορούν φουστανέλα και τσαρούχια.
δ) Ο ληστής έκλεψε τα κλειδιά του (φύλακας) και μπήκε στην τράπεζα.
ε) Δύο (άντρας) από την Αυστραλία έπιασαν το μεγαλύτερο (καρχαρίας) που πιάστηκε ποτέ.
στ) Η μητέρα έφτιαξε (λουκουμάς) για τα παιδιά.
ζ) Τα γένια του (παπάς) είναι μακριά.
η) Υπάρχουν τρεις (φοίνικας) στον κήπο του σπιτιού.

2. Δίπλα σε κάθε ουσιαστικό γράψε αν είναι κύριο ή κοινό

Πέτρος	γιατρός
Λύκος	λίμνη
Ντορής	Χορτιάτης
Παιδί	πόλη

3. Δίπλα σε καθένα από τα παρακάτω κοινά ουσιαστικά γράψε την κατηγορία στην οποία ανήκει (συγκεκριμένα, αφηρημένα ή περιληπτικά)

λαός	σκύλος
δουλειά	ύπνος
μολύβι	οικογένεια
στρατός	πονηριά
κοπάδι	ελαιώνας

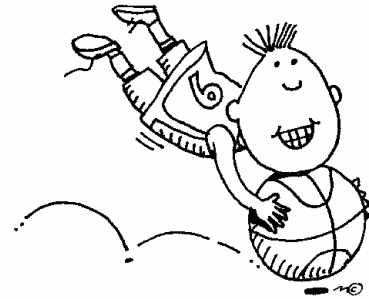
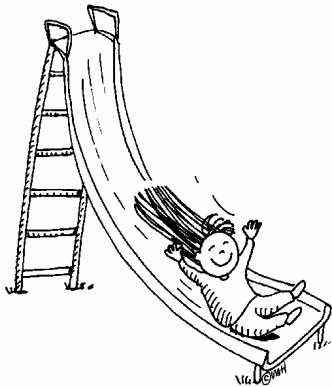

Το υποκείμενο της πρότασης

Υποκείμενο ονομάζεται η λέξη που φανερώνει ότι ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ενεργεί, παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση. Απαντά στην ερώτηση «ποιος, ποια, ποιο, ποιοι, ποιες, ποια» και βρίσκεται σε πτώση ονομαστική.

Υπογράμμισε το υποκείμενο του ρήματος στις παρακάτω προτάσεις.

- α) Τα παιδιά κάνουν δουλειές.
- β) Η Τίνα σφουγγαρίζει το πάτωμα και η Αθηνά καθαρίζει τα τζάμια.
- γ) Ο Παύλος φοράει τη φόρμα του και επιδιορθώνει το ποδήλατό του.
- δ) Η Βαρβάρα γυαλίζει τα παπούτσια της και ο Ανδρέας μαζεύει τα ξερά χόρτα του κήπου.
- ε) Ο μπαμπάς και η μαμά ετοίμασαν το φαγητό και το τραπέζι.
- στ) Τα φρούτα τα ζυγίζει ο μανάβης.

Μέρη του λόγου

Τα μέρη του λόγου είναι **δέκα**. Χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

- **Κλιτά**, δηλαδή αυτά που αλλάζουν μορφή μέσα στον λόγο (*άρθρο, ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, ρήμα, κλιτή μετοχή*)
- **Άκλιτα**, δηλαδή αυτά που δεν αλλάζουν μορφή μέσα στον λόγο (*επίρρημα, σύνδεσμος, πρόθεση, επιφώνημα, άκλιτη μετοχή*)

ΠΡΟΣΟΧΗ! Έχουμε δύο είδη μετοχών (*κλιτή και άκλιτη*). Έτσι, η μετοχή, ανήκει και στα κλιτά και στα άκλιτα μέρη του λόγου.

Βρες πώς λέγονται τα παρακάτω.

Μην ξεχνάς: δι(σ)- (δύο φορές) και δυσ- (δύσκολα, άσχημα)

- α) Το αυτοκίνητο που έχει δύο πόρτες
- β) Το καλάθι δύο πόντων
- γ) Αυτός που δυσκολεύεται να πιστέψει κάτι
- δ) Ο αετός που έχει δύο κεφάλια
- ε) Αυτός που έχει κακή τύχη
- στ) Η άδεια που διαρκεί δύο μήνες
- ζ) Αυτά που δεν τα καταλαβαίνουμε (νοούμε) εύκολα
- η) Η εκδρομή που διαρκεί δύο μέρες
- θ) Αυτός που κινείται με μεγάλη δυσκολία
- ι) Το αυτοκίνητο που έχει δύο θέσεις
- ια) Αυτός που έχει ύψος δύο μέτρα
- ιβ) Αυτός που δύσκολα μπορεί να βρεθεί
- ιγ) Το κείμενο που είναι γραμμένο σε δύο στήλες
- ιδ) Η λέξη που αποτελείται από δύο συλλαβές
- ιε) Το κείμενο που είναι δύσκολο να διαβαστεί (αναγνωστεί)

Ξημερώνει μια νέα μέρα. Ώρα για σχολείο...

Οι χρόνοι του ρήματος(ενεστώτας, παρατατικός, μέλλοντας εξακολουθητικός)

Ο **ενεστώτας** περιγράφει μια ενέργεια που εξελίσσεται στο παρόν ή που επαναλαμβάνεται συνήθως.

π.χ. *Ο Κοσμάς μελετά για το διαγώνισμα των Μαθηματικών.
Τα παιδιά πηγαίνουν στη θάλασσα κάθε μέρα.*

Ο **παρατατικός** φανερώνει μια ενέργεια που γινόταν στο παρελθόν συνεχώς ή επαναλαμβανόμενα.

π.χ. *Χθες ο Κοσμάς μελετούσε για το διαγώνισμα των Μαθηματικών.
Το καλοκαίρι, τα παιδιά πήγαιναν στη θάλασσα κάθε μέρα.*

Ο **μέλλοντας εξακολουθητικός** φανερώνει μια ενέργεια που θα γίνεται στο μέλλον συνεχώς ή επαναλαμβανόμενα.

π.χ. *Αύριο ο Κοσμάς θα μελετά για το διαγώνισμα Μαθηματικών.
Το καλοκαίρι, τα παιδιά θα πηγαίνουν στη θάλασσα κάθε μέρα.*

1. Να ξαναγράψεις το παρακάτω κείμενο

Όλη τη μέρα την περνάμε με τους φίλους μου στη θάλασσα. Μαζεύουμε κοχύλια και κάνουμε βουτιές. Οι μέρες φεύγουν σαν το νερό, όλες βουτηγμένες στο δυνατό ήλιο.

α) στον Παρατατικό

.....
.....
.....
.....

β) στον Εξακολουθητικό Μέλλοντα

.....
.....
.....
.....

2. Να συμπληρώσεις τους παρακάτω κλιτικούς πίνακες.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛ. ΕΞΑΚΟΛ.
	εγώ			
	εσύ			
	αυτός	τρέχει		
	εμείς			
	αυτοί			

ΟΡΙΣΤΙΚΗ		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛ. ΕΞΑΚΟΛ.
	εγώ			
	εσύ			
	αυτός			
	εμείς			θα καρφώνουμε
	αυτοί			

ΟΡΙΣΤΙΚΗ		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛ. ΕΞΑΚΟΛ.
	εγώ			
	εσύ			
	αυτός			
	εμείς			
	αυτοί		νικούσατε	

Τα σημεία στίξης

Τα **σημεία στίξης** είναι:

η **τελεία** (.)

το **κόμμα** (,)

το **θαυμαστικό** (!)

οι **παρενθέσεις** ()

η **παύλα** —

η **διπλή παύλα** — —

η **άνω τελεία** (^)

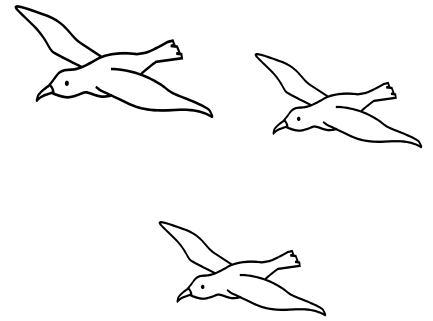
η **διπλή τελεία** ή **άνω και κάτω τελεία** (:)

τα **εισαγωγικά** « »

το **ερωτηματικό** (:)

το **ενωτικό** -

τα **αποσιωπητικά** ...

Η **τελεία** χρησιμοποιείται:

- στο τέλος μιας πρότασης (*Ο Γιάννης έφυγε.*)
- σε συντομογραφίες (*μ.Χ.*)
- στην ώρα (*12.25*)
- για να χωρίσουμε τα ψηφία μεγάλων αριθμών (*1.345.678*)

Το **κόμμα** χρησιμοποιείται για να χωρίσει λέξεις, φράσεις ή προτάσεις.

Η **άνω τελεία** δείχνει διακοπή της φωνής, μικρότερη από αυτή που δείχνει η τελεία και μεγαλύτερη από αυτή που δείχνει το κόμμα.

π.χ. *Αυτό δεν είναι καρπούζι ^ είναι πεπόνι.*

Η **διπλή τελεία** (άνω και κάτω τελεία) χρησιμοποιείται:

- όταν απαριθμούμε μια σειρά πραγμάτων
π.χ. *Οι ημέρες της εβδομάδας είναι: Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη ...*
- στον ευθύ λόγο
π.χ. *Ο Πέτρος είπε: «Είμαι πολύ χαρούμενος».*

Το **ερωτηματικό** χρησιμοποιείται στο τέλος μιας πρότασης που είναι ευθεία ερώτηση.

π.χ. *Πού πηγαίνεις;*

Το **θαυμαστικό** χρησιμοποιείται στο τέλος μιας πρότασης που:

- εκφράζει θαυμασμό (π.χ. *Τι όμορφη ζωγραφιά!*)
- εκφράζει διαταγή (π.χ. *Έλα εδώ!*)
- εκφράζει απαγόρευση (π.χ. *Μη μιλάς!*)
- επίσης χρησιμοποιείται στην κλητική πτώση, όταν φωνάζουμε κάποιον (π.χ. *Χριστίνα!*)

Η **παύλα** χρησιμοποιείται στο διάλογο για να δείξει ότι αλλάζει το πρόσωπο που μιλάει.

- *Πού θα περάσετε τις καλοκαιρινές διακοπές;*
- *Στο εξοχικό μας, στη θάλασσα.*

Το **ενωτικό** χρησιμοποιείται:

- στο τέλος μιας γραμμής, όταν δε χωράει ολόκληρη η λέξη και πρέπει να την κόψουμε (συλλαβισμός)
- για να ενώσει δύο λέξεις (π.χ. *Ήταν μια επίσκεψη-αστραπή*)

Οι **παρενθέσεις** χρησιμοποιούνται για να μας δώσουν περισσότερες πληροφορίες για κάτι.

π.χ. *Το αυτοκίνητο (ήταν και σαράβαλο) αγκομαχούσε στον ανήφορο.*

Η **διπλή παύλα** χρησιμοποιείται για να χωρίσει φράσεις.

π.χ. *Ο Γιάννης θα έρθει — ελπίζω — σήμερα.*

Σε **εισαγωγικά**:

- Κλείνουμε τα λόγια κάποιου, όπως ακριβώς τα είπε.
π.χ. *Ο Χριστός είπε: «Αγαπάτε αλλήλους».*
- Γράφουμε τίτλους βιβλίων, εφημερίδων κτλ.
π.χ. *Το βιβλίο «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα» έγραψε ο Μενέλαος Λουντέμης.*

Τα **αποσιωπητικά** χρησιμοποιούνται

- για να δείξουμε ότι μια πρόταση ή σκέψη έμεινε ατελείωτη.
π.χ. *Θα ήθελα να...*
- πριν από μια λέξη ή φράση που προορίζεται ως έκπληξη για τον αναγνώστη.
π.χ. *Καθώς περπατούσα, είδα μπροστά μου τον... πρωθυπουργό!*

Τα επίθετα

Επίθετα είναι οι λέξεις που συνοδεύουν τα ουσιαστικά και μας λένε κάθε φορά πώς ακριβώς είναι το ουσιαστικό, δηλαδή τι ποιότητα ή ιδιότητα έχει.

Τα επίθετα:

- παίρνουν το γένος των ουσιαστικών που προσδιορίζουν. Έτσι έχουν τρία γένη, αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο, που έχουν ξεχωριστές καταλήξεις το καθένα.
- Βρίσκονται στον ίδιο αριθμό και πτώση με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν

Αντικείμενο ονομάζεται η λέξη που απαντά στην ερώτηση (τι; ποιον; ποια; ποιο; ποιους; ποιες; ποια;) και βρίσκεται σε πτώση αιτιατική.

π.χ. *Η μητέρα ετοιμάζει τη σαλάτα.*

1. Βρες και γράψε κάτω από τη λέξη ποιο είναι το Υποκείμενο (Υ), το Ρήμα (Ρ) και το Αντικείμενο (Α) στις παρακάτω προτάσεις.

α) Η Μαρία λύνει την άσκηση.

↓ ↓ ↓
Υ Ρ Α

α) Μια φωλιά φτιάχνουν τα πουλιά.

β) Ο μάεστρος διευθύνει την ορχήστρα.

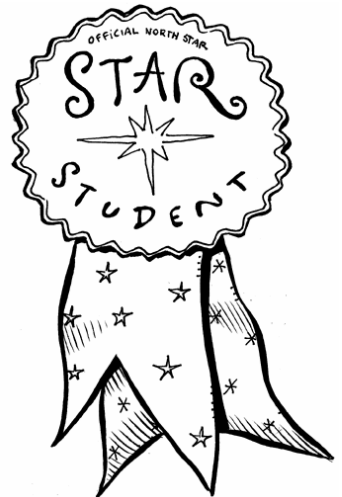
γ) Χτίζουν το σπίτι οι εργάτες.

δ) Το ρολόι διορθώνει ο τεχνίτης .

ε) Ο φούρναρης ζυμώνει το ψωμί.

στ) Το πλοίο κυβερνά ο καπετάνιος.

ζ) Φτιάχνει το αυτοκίνητο ο μάστορας .

2. Να συμπληρώσεις επίθετα που ταιριάζουν ουσιαστικά της δεξιάς στήλης.

επίθετα	ουσιαστικά
	μαθήτρια
	αυτοκίνητο
	άλογο
	θόρυβος
	έδρα

3. Ο συγγραφέας του παρακάτω κειμένου ξέχασε τα σημεία στίξης! Μπορείς να τον βοηθήσεις να τα συμπληρώσει σωστά;

Η Φρουτοπία η χώρα των φρούτων γιορτάζει τον πρώτο χρόνο της ανεξαρτησίας της από τους μανάβηδες Ο Αιμίλιος το μήλο ο αρχηγός των φρούτων υποδέχεται σε μεγάλη δεξίωση στο προεδρικό μέγαρο τους πολλούς καλεσμένους του Ανάμεσά τους η διάσημη σοπράνο Ευρυδίκη Ντεσιμπέλ που δίνει μια συνέντευξη στο δημοσιογράφο της εφημερίδας «Τρέχα γύρευε» Πίκο Απίκο.

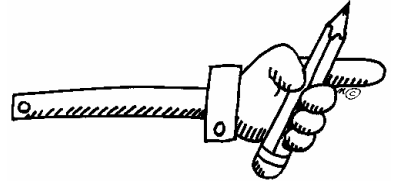

2. Ρώτα το νερό... τι τρέχει

Το νερό συστήνεται

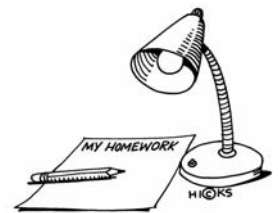
1. Να υπογραμμίσεις τα κατηγορούμενα στις παρακάτω προτάσεις.

- α) Η σημερινή μέρα ήταν πολύ κουραστική.
- β) Η Δέσποινα είναι δασκάλα μουσικής.
- γ) Αυτό το παιχνίδι είναι πολύ επικίνδυνο.
- δ) Μην τον πιστεύετε, είναι μεγάλος ψεύτης.
- ε) Η γυναίκα φαίνεται χαρούμενη, ικανοποιημένη και πολύ ευτυχισμένη.
- στ) Τα φρούτα, τα λαχανικά και το γάλα είναι πολύ ωφέλιμες τροφές.
- ζ) Ο κινηματογράφος θεωρείται η έβδομη τέχνη.

2. Να σημειώσεις Υ για το υποκείμενο, Ρ για το ρήμα, Α για το αντικείμενο και Κ για το κατηγορούμενο, όπως στο παράδειγμα.

- α) Το φαγητό είναι έτοιμο.
(Υ) (Ρ) (Κ)
- β) Το παιδί πέταξε την πέτρα.
() () ()
- γ) Ο Θωμάς είναι κουρασμένος.
() () ()
- δ) Η Νίκη και η Χριστίνα είναι φίλες.
() () () ()
- ε) Τα φώτα έφτιαξε ο ηλεκτρολόγος.
() () ()
- στ) Το παιχνίδι δε θεωρείται σίγουρο.
() () ()

3. Να βρεις τον ρόλο της υπογραμμισμένης λέξης και να σημειώσεις Υ αν είναι υποκείμενο, Α αν είναι αντικείμενο και Κ αν είναι κατηγορούμενο.

- α) Ο θεός μου έγινε υπουργός. (.....)
- β) Ο υπουργός παραιτήθηκε. (.....)
- γ) Μην πετάτε τα σκουπίδια στην αυλή. (.....)
- δ) Τα σκουπίδια ρυπαίνουν το περιβάλλον. (.....) (.....)
- ε) Δεν της αρέσει το φαγητό της γιαγιάς. (.....)
- στ) Το βραδινό φαγητό του ήταν φτωχικό. (.....)
- ζ) Ο άρρωστος ζήτησε από τη νοσοκόμα λίγο νερό. (.....)
- η) Χθες ήμουν λίγο άρρωστος. (.....)

4. Αντιστοιχίζω τις λέξεις με την ερμηνεία τους.

ωφελώ = χρησιμεύω

ενώ

οφείλω = χρωστώ

οφειλέτης	•	•	αυτός που είναι χρήσιμος
ωφέλιμος	•	•	το κέρδος, το όφελος
οφειλή	•	•	αυτός που δεν είναι χρήσιμος
ωφέλεια	•	•	αυτός που χρωστάει
ανώφελος	•	•	αυτός που επιδιώκει το συμφέρον
ωφελιμιστής	•	•	το χρέος, η υποχρέωση

5. Συμπληρώνω τις προτάσεις με τις λέξεις των παρενθέσεων στο σωστό τύπο.

- α) Το φάρμακο που πήρα, δε με πολύ. (ωφελώ)
- β) Οι πρέπει να πληρώνουν τα χρέη τους. (οφειλέτης)
- γ) Χάρισε τα χρήματά του σε σκοπούς. (κοινωφελής)
- δ) Η προσπάθεια να τον βοηθήσουν ήταν (ανώφελος)
- ε) Οι του προς το Δημόσιο είναι πάρα πολλές. (οφειλή)
- στ) Οι βλάπτουν τη συνεργασία. (ωφελιμιστής)
- ζ) Το πρόβατο είναι ένα πολύ ζώο. (ωφελώ)
- η) Μου μια εξήγηση. (οφείλω)

Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη Θάλασσα

Η Παρομοίωση

Παρομοίωση είναι το σχήμα λόγου, στο οποίο για να τονίσουμε μια ιδιότητα ενός προσώπου ή ενός πράγματος, το παρομοιάζουμε (συγκρίνουμε) με κάτι άλλο πολύ γνωστό, που έχει την ίδια ιδιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Στις παρομοιώσεις χρησιμοποιούμε τις λέξεις «σαν, όπως, λες και, κ.α.»

π.χ. *Τρέχει σαν τον άνεμο.*

Είναι άκακος όπως το αρνάκι.

Κολυμπά τόσο καλά λες και είναι ψάρι.

Να θυμάσαι!

Οι παρομοιώσεις πλουτίζουν τόσο το γραπτό όσο και τον προφορικό λόγο.

1. Να δημιουργήσεις παρομοιώσεις με καθένα από τα ζευγάρια των προτάσεων.

α) Η Ιωάννα κολυμπάει. Το δελφίνι κολυμπάει.

Η Ιωάννα κολυμπάει *σαν* δελφίνι.

β) Ο μαθητής τρέμει από το φόβο του. Το ψάρι τρέμει έξω από το νερό.

.....
γ) Το μωρό περπατάει ανάποδα. Ο κάβουρας περπατάει ανάποδα.

.....
δ) Η κυρία περπατάει καμαρωτά. Η πέρδικα περπατάει καμαρωτά.

.....
ε) Ο Μιχάλης είναι γερός. Ο ταύρος είναι γερός.

.....
στ) Η δασκάλα της μουσικής τραγουδά γλυκά. Το αηδόνι τραγουδά γλυκά.

.....

2. Να συμπληρώσεις τις παρακάτω παρομοιώσεις με τη σωστή λέξη, από το πλαίσιο.

- α) Ο πατέρας πεινάει σαν **λύκος**.
 β) Το πρόσωπό του έγινε κίτρινο σαν
 γ) Ξεγλιστράει σαν
 δ) Έγινε άσπρος σαν
 ε) Ξεχωρίζει σανμες στο γάλα.
 στ) Τσακώνονται σανμε τη γάτα.
 ζ) Ντράπηκε τόσο πολύ, που κοκκίνισε σαν
 η) Έντυσε το παιδί σαν

το πανί,
 λύκος,
 κρεμμύδι,
 το λεμόνι,
 τη μύγα,
 το παντζάρι,
 το σκύλο
 χέλι

3. Να σημειώσεις Π όπου στις παρακάτω προτάσεις υπάρχει παρομοίωση.

- α) Κάνει σαν το θηρίο μέσα στο κλουβί. (.....)
 β) Έδωσε κι αυτός τις ευχές σαν ήρθε η σειρά του. (.....)
 γ) Σκαρφαλώνει στο βουνό σαν αγριοκάτσικο. (.....)
 δ) Σαν τι να θέλει ο αστυνομικός; (.....)
 ε) Κάνει πάντα το σταυρό της σαν μπαίνει στην εκκλησία. (.....)
 στ) Οι στρατιώτες ήταν οπλισμένοι σαν αστακοί. (.....)

4. Να γράψεις τα ρήματα στον ενεστώτα και τον παρατατικό, στο σωστό πρόσωπο.

		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ
(τραβώ)	εγώ
(κρατώ)	εσύ
(απαιτώ)	αυτοί
(πηδώ)	εσείς
(σταματώ)	αυτός
(τραγουδώ)	εμείς

5. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά, γράφοντας τα ρήματα στο ίδιο πρόσωπο, σύμφωνα με το παράδειγμα.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ
λαχταρώ	λαχταρούσα
	κοιτούσε
γυρνάτε	
	αγαπούσαν
περπατούμε	
	φορούσες
χαλούν	

Το νερό στη θρησκεία, στους μύθους και στις παραδόσεις

Βάλε κόμμα, παρένθεση ή διπλή παύλα, όπου χρειάζεται:

- α) Η Δόμνα η φίλη μου είναι καλή μαθήτρια. (κόμμα)
β) Η κυρία Μαρία η γειτόνισσά μας αρρώστησε. (κόμμα)
γ) Ο Γιώργος εκείνο το μελαχρινό αγόρι είναι αδερφός μου. (διπλή παύλα)
δ) Η μαμά μου παρόλο που ήταν κουρασμένη μου διάβασε ένα παραμύθι.
(διπλή παύλα)
ε) Τον Θείο μου καλή του ώρα όπου και να 'ναι τον αγαπώ πολύ. (παρένθεση)

Ισοσύλλαβα & ανισοσύλλαβα ουσιαστικά

Ισοσύλλαβα ονομάζονται τα ουσιαστικά που έχουν τον ίδιο αριθμό συλλαβών στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό.

π.χ. *ο βράχος - οι βράχοι*
η ώρα - οι ώρες
το παιδί - τα παιδιά

Ανισοσύλλαβα ονομάζονται τα ουσιαστικά που, στον πληθυντικό αριθμό, έχουν μια περισσότερη συλλαβή από τον ενικό.

π.χ. *ο μανάβης - οι μανάβηδες*
η γιαγιά - οι γιαγιάδες
το σώμα - τα σώματα

Να γράψεις την *ονομαστική και γενική* πτώση του πληθυντικού των ουσιαστικών που βρίσκονται στην παρακάτω παρένθεση και στη συνέχεια να σημειώσεις δίπλα στο καθένα αν είναι *ισοσύλλαβο ή ανισοσύλλαβο*.

(κτηματίας, καστανάς, αέρας, μήνας, ψαράς, γείτονας, καρχαρίας, παπάς)

Ονομαστική πληθυντικού	Γενική πληθυντικού	Ισοσύλλαβο ή ανισοσύλλαβο
οι	των	

Συντομογραφίες

Συντομογραφίες χρησιμοποιούμε όταν, αντί να γράψουμε μια λέξη ολόκληρη, γράφουμε μερικά γράμματά της, για συντομία.

π.χ. **δηλ.** = δηλαδή

εκ. = εκατοστά

σελ. = σελίδα

Αρκτικόλεξα

Αρκτικόλεξα χρησιμοποιούμε στη θέση ονομάτων οργανισμών, επιχειρήσεων, συλλόγων, τα οποία αποτελούνται από πολλές λέξεις. Έτσι, για συντομία, γράφουμε, με κεφαλαίο, το πρώτο γράμμα κάθε λέξης.

π.χ. **Ο.Τ.Ε.** = Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος

Δ.Ε.Η. = Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού

1. Γράψε τις συντομογραφίες των παρακάτω λέξεων.

- α) σελίδα :
- β) και άλλα :
- γ) δηλαδή :
- δ) κυβικά :
- ε) βορειοανατολικός :
- στ) και τα λοιπά :

2. Γράψε τι σημαίνουν οι παρακάτω συντομογραφίες.

- α) **Υ.Γ.** :
- β) **τον.** :
- γ) **μ.Χ.** :
- δ) **π.Χ.** :
- ε) **κ.** :
- στ) **βλ.** :
- ζ) **Β** :
- η) **ΝΑ** :

3. Να γράψεις τι σημαίνουν τα παρακάτω ακρωνύμια.

- α) Κ.Ο.Κ. :
- β) Ν.Ε.Τ. :
- γ) Μ.Μ.Ε. :
- δ) Δ.Ο.Ε. :
- ε) Δ.Ε.Η. :
- στ) Ο.Τ.Ε. :
- ζ) Ο.Σ.Ε. :
- η) Α.Ε.Ι. :

4. Να γράψεις τα ακρωνύμια των παρακάτω λέξεων.

- α) Ολυμπιακή Αεροπορία:
- β) Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο Αθηνών:
- γ) Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας:
- δ) Ευρωπαϊκή Ένωση:
- ε) Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών:
- στ) Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας:

5. Νερό και ύδωρ

Βάζω ως α' συνθετικό νερο- ή υδρο-	
.....γειοςμετρο
.....γόνοχόος
.....πίστολοζούμι
.....μπογιάκοτα
.....βιοςχλώριο
.....κολοκυθιάχελώνα
.....ηλεκτρικόςφιδο
.....βραστοςφιλος
.....πλάνοχρωμα

6. Να φτιάξεις σύνθετες λέξεις με τα παρακάτω συνθετικά (ίσως χρειαστείς λεξικό)

α) Ύδωρ + άνθρακας :

β) Ύδωρ + καλλιέργεια :

γ) Ύδωρ + πτώση :

δ) Ύδωρ + άργυρος :

ε) Ύδωρ + δοχείο :

στ) Ύδωρ + μύλος :

ζ) Ύδωρ + γη :

η) Ύδωρ + φράχτης :

3. Εμένα με νοιάζει

Στάση βροχοσταλίδων

Κλίση προπαροξύτωνων αρσενικών ουσιαστικών σε -ος

Μερικά προπαροξύτονα ουσιαστικά σε -ος «κατεβάζουν» τον τόνο στην παραλήγουσα σε τρεις πτώσεις: γενική ενικού, γενική πληθυντικού και αιτιατική πληθυντικού.

Άλλα ουσιαστικά, όμως, διατηρούν τον τόνο στην προπαραλήγουσα.

Α' ομάδα

ο κίνδυνος - του κινδύνου

οι κίνδυνοι - των κινδύνων - τους κινδύνους

Β' ομάδα

ο αντίλαλος - του αντίλαλου

οι αντίλαλοι - των αντίλαλων - τους αντίλαλους

ΠΡΟΣΟΧΗ! Μερικές φορές, όμως, διατηρούμε τον τόνο στα ουσιαστικά της πρώτης ομάδας ή κατεβάζουμε τον τόνο στα ουσιαστικά της δεύτερης ομάδας. Αυτό γίνεται για λόγους ύφους:

δήμαρχος — δήμαρχου και δημάρχου

πονοκέφαλος — πονοκέφαλου και πονοκεφάλου

Έτσι έχουμε:

Μετακίνηση τόνου όταν χρησιμοποιούμε επίσημο ύφος (δημάρχου, πονοκεφάλου)

Μη μετακίνηση τόνου όταν χρησιμοποιούμε ανεπίσημο ύφος (δήμαρχου, πονοκέφαλου)

1. Συμπλήρωσε τη γενική ενικού και τη γενική και αιτιατική πληθυντικού των παρακάτω ουσιαστικών.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ	ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΙΚΟΥ	ΓΕΝ. ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΥ	ΑΙΤ. ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΥ
ο άνεμος	του	των	τους
ο καλόγερος			
ο έμπορος			
ο διάδρομος			
ο φίλαθλος			
ο κάτοικος			
ο υπάλληλος			

2. Να κλίνεις τα αρσενικά ουσιαστικά *ο πύραυλος, ο δάσκαλος, ο άνεμος*:

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Όνομ.	ο πύραυλος	ο δάσκαλος	ο άνεμος
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Στάση βροχοσταλίδων (συνέχεια)

Παραγωγή λέξεων

Μπορώ να φτιάξω νέες λέξεις προσθέτοντας καταλήξεις σε λέξεις που ήδη υπάρχουν. Η διαδικασία αυτή λέγεται **παραγωγή**.

π.χ. αρχή - αρχίζω (από ουσιαστικό παράγεται ρήμα)

κολυμπάει - κολύμπι (από ρήμα παράγεται ουσιαστικό)

γάτα - γατάκι (από ουσιαστικό παράγεται άλλο ουσιαστικό)

Σύνθεση λέξεων

Μπορώ να ενώσω λέξεις και να φτιάξω ακόμα μεγαλύτερες. Η διαδικασία αυτή λέγεται **σύνθεση**.

π.χ. στενό + μακρύ = στενόμακρο

ανεβαίνω + κατεβαίνω = ανεβοκατεβαίνω

1. Βρες την παραγόμενη λέξη από την πρωτότυπη

φωνή → φωνάζω	ανάσα →
δίκη →	προσπάθεια →
στολίδι →	ανησυχία →
δροσιά →	βράδυ →
φόρτωμα →	δάκρυ →
μπάλωμα →	δουλειά →
προστασία →	ζέστη →
κίνδυνος →	κλάδεμα →

Χρησιμοποίησέ το ξανά... και ξανά... και ξανά

Τα άρθρα

Άρθρα είναι οι μικρές λέξεις που μπαίνουν μπροστά από τα ουσιαστικά, τα επίθετα, τις κλιτές μετοχές και ορισμένες αντωνυμίες. Φανερώνουν το **γένος** (αρσενικό, θηλυκό ή ουδέτερο), τον **αριθμό** (ενικό ή πληθυντικό) και την **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική ή κλητική) της λέξης που ακολουθεί. Ακόμη δείχνουν κατά πόσο κάτι είναι *ορισμένο* ή *αόριστο*.

Έχουμε λοιπόν δύο είδη άρθρων, το **οριστικό** και το **αόριστο**.

Αόριστο άρθρο (ένας, μια, ένα). Δηλώνει ότι η λέξη που ακολουθεί δεν είναι συγκεκριμένη ή ότι δεν έχουμε μιλήσει πριν γι' αυτήν.

π.χ. *Ένας λύκος και μια αλεπού ζούσαν σε ένα δάσος.*

*Σε μεγαλύτερα κομμάτια λόγου, το **αόριστο** άρθρο που υπάρχει στην αρχή αντικαθίσταται στη συνέχεια από το **οριστικό**.

(*Αυτός ο λύκος και αυτή η αλεπού ήταν συνέχεια πεινασμένοι.*)

Οριστικό άρθρο (ο, η, το). Δηλώνει ότι η λέξη που ακολουθεί είναι συγκεκριμένη και γνωστή.

π.χ. *Ο λύκος μας, που λέτε, είχε να φάει τρεις μέρες. Το αρνί, όμως, δεν έλεγε να ξεμυτίσει από τον ναό.*

* Το χρησιμοποιώ και όταν θέλω να κάνω μια γενική δήλωση.

π.χ. *Τα παραμύθια με τους λύκους και τις αλεπούδες αρέσουν πολύ στα μικρά παιδάκια.*

Τα **άρθρα** βρίσκονται στο ίδιο γένος, αριθμό και πτώση με τα ουσιαστικά, τα επίθετα και τις κλιτές μετοχές που συνοδεύουν.

Να πώς κλίνονται τα άρθρα!

Οριστικό άρθρο						
	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Ονομαστική	ο	η	το	οι	οι	τα
Γενική	του	της	του	των	των	των
Αιτιατική	τον	τη(ν)	το	τους	τις	τα
Αόριστο άρθρο						
	Ενικός αριθμός					
Ονομαστική	ένας		μια		ένα	
Γενική	ενός		μιας		ενός	
Αιτιατική	έναν		μια(ν)		ένα	

1. Να συμπληρώσεις τα άρθρα που λείπουν

.... γάτα μπήκε στο εργαστήρι χαλκιά κι έπιασε να γλείφει Λίμα που ήταν καταγής. Κι όπως τριβόταν ... γλώσσα της, έβγαινε πολύ αίμα. γάτα ευχαριστιόταν με ιδέα πως κάποια ουσία έπαιρνε από σίδηρο, ώσπου όλη γλώσσα της φαγώθηκε.

2. Να συμπληρώσεις Σ αν η πρόταση είναι σύνθετη ή Α αν η πρόταση είναι απλή.

- α) Μπορείς να ταξιδέψεις με πλοίο, με τρένο ή αεροπλάνο. ()
- β) Το αυτοκίνητο μας είναι μεγάλο, γρήγορο και ευρύχωρο. ()
- γ) Ήταν όλοι θυμωμένοι και απογοητευμένοι απ' αυτά που έγιναν. ()
- δ) Οι μέρες της εβδομάδας είναι επτά. ()
- ε) Εσύ και η Κάτια πηγαίνετε στην ίδια τάξη; ()
- στ) Ο Ιούνιος, Ο Ιούλιος και ο Αύγουστος είναι μήνες του καλοκαιριού. ()

3. Να κάνεις σύνθετες τις παρακάτω απλές προτάσεις, προσθέτοντας τουλάχιστον δύο ακόμη ονόματα, σύμφωνα με το παράδειγμα.

α) Το νερό πίνεται.

Το νερό, ο χυμός και το γάλα πίνονται.

β) Η μηλιά είναι δέντρο.

.....

γ) Το σπουργίτι είναι πουλί.

.....

δ) Τα λαχανικά είναι ωφέλιμα.

.....

ε) Ο Σεπτέμβριος είναι μήνας του φθινοπώρου.

.....

4. Εντόπισε κάθε φορά τη λέξη που δεν ανήκει στην οικογένεια του ρήματος «ποιώ» και γράψ' την δίπλα.

- α) ηθοποιός, φαρμακοποιός, παντοπώλης
- β) ποιητής, έπος, ποίημα
- γ) επιπλοποιείο, αρτοποιείο, ιατρείο
- δ) ψαράς, υποδηματοποιός, αρτοποιός

5. Να σχηματίσεις σύνθετα ουσιαστικά με τις λέξεις που δίνονται παρακάτω:

	(αυτός που φτιάχνει)		(μέρος που φτιάχνονται)	
α) έπιπλο + ποιώ	=	επιπλοποιός	και	επιπλοποιείο
β) άρτος(ψωμί)+ ποιώ	=	και
γ) υποδήματα + ποιώ	=	και
δ) αγάλματα + ποιώ	=	και
ε) αρώματα + ποιώ	=	και
στ) ποτό + ποιώ	=	και

Σκουπίδια στη Θάλασσα

Οι αντωνυμίες

Αντωνυμίες ονομάζονται οι λέξεις που χρησιμοποιούμε στη θέση των ονομάτων (ονοματικών φράσεων). Δίνουν στον λόγο μας συντομία και σαφήνεια. Μας βοηθούν να μιλάμε πιο εύκολα για πρόσωπα και πράγματα χωρίς να τα επαναλαμβάνουμε συνέχεια.

Ονοματικές φράσεις

Ο Γιώργος προσπάθησε να σταματήσει τον Κοσμά. Δεν άκουσα τι είπε του Κοσμά. Σίγουρα όμως ο Γιώργος είχε κάθε λόγο να μη θέλει το κακό του Κοσμά.

*Οι συχνές επαναλήψεις κουράζουν και προκαλούν ασάφεια

Αντωνυμίες

Ο Γιώργος προσπάθησε να τον σταματήσει. Δεν άκουσα τι του είπε. Σίγουρα όμως εκείνος είχε κάθε λόγο να μη θέλει το κακό του.

* Με τη χρήση των αντωνυμιών ο λόγος μας είναι σύντομος και σαφής, χωρίς επαναλήψεις

ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ! Οι αντωνυμίες δεν σχηματίζουν κλητική.

Προσωπικές αντωνυμίες

Οι **προσωπικές αντωνυμίες** χρησιμοποιούνται όταν θέλουμε να μιλήσουμε για τα τρία πρόσωπα του λόγου, δηλαδή για **εμένα** (πρώτο πρόσωπο), **εσένα** (δεύτερο πρόσωπο) και για **κάποιον άλλο** (τρίτο πρόσωπο).

Οι προσωπικές αντωνυμίες έχουν **δυνατούς τύπους** και **αδύνατους τύπους**.

Α' πρόσωπο					
Δυνατοί τύποι			Αδύνατοι τύποι		
	Ενικός	Πληθυντικός		Ενικός	Πληθυντικός
Ονομ.	εγώ	εμείς			
Γεν.	εμένα	εμάς	Γεν.	μου	μας
Αιτ.	εμένα	εμάς	Αιτ.	με	μας

Β' πρόσωπο						
Δυνατοί τύποι				Αδύνατοι τύποι		
	Ενικός	Πληθυντικός			Ενικός	Πληθυντικός
Ονομ.	εσύ	εσείς				
Γεν.	εσένα	εσάς		Γεν.	σου	σας
Αιτ.	εσένα	εσάς		Αιτ.	σε	σας
Γ' πρόσωπο (δυνατοί τύποι)						
	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	αυτός	αυτή	αυτό	αυτοί	αυτές	αυτά
Γεν.	αυτού	αυτής	αυτού	αυτών	αυτών	αυτών
Αιτ.	αυτόν	αυτή(ν)	αυτό	αυτούς	αυτές	αυτά
Γ' πρόσωπο (αδύνατοι τύποι)						
	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	τος	τη	το	τοι	τες	τα
Γεν.	του	της	του	τους	τους	τους
Αιτ.	τον	τη(ν)	το	τους	τις / τες	τα

Συνήθως η ονομαστική της προσωπικής αντωνυμίας στους αδύνατους τύπους δε χρησιμοποιείται. Εξάιρεση είναι οι φράσεις «*Να τος*», «*Να τη*», «*Να το*», «*Να τοι*», «*Να τες*», «*Να τα*»

Στις παρακάτω προτάσεις να υπογραμμίσετε τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας (το, του, της κτλ.) και να κυκλώσετε τα οριστικά άρθρα.

- α) Τα πουλιά έχουν τη δική τους γλώσσα. Τη χρησιμοποιούν για να αναγνωρίζουν τα άλλα πουλιά.
- β) Το περιβάλλον χρειάζεται προστασία από τους κινδύνους που το απειλούν.
- γ) «Θα κάνουμε ό,τι μπορούμε για να το καταφέρουμε!» είπαν τα παιδιά με μια φωνή.
- δ) Τα νέα για την πετρελαιοκηλίδα τούς είχαν κάνει να χάσουν τον ύπνο τους.
- ε) Το χαρτί, το γυαλί και το αλουμίνιο πρέπει να τα ανακυκλώνουμε, για να τα χρησιμοποιούμε ξανά.

4. Ασφαλώς... κυκλοφορώ

Μάθημα κυκλοφοριακής αγωγής

1. Σημείωσε στις παρενθέσεις Α για τις απλές, Σ για τις σύνθετες και Ε για τις ελλειπτικές από τις παρακάτω προτάσεις.

- α) Ο Γιώργος αγόρασε μια κασετίνα κι ένα κουτί μαρκαδόρους. ()
- β) Όλοι στην αυλή! ()
- γ) Η Κατερίνα έπλυνε τα πιάτα. ()
- δ) Τα πλοία και τα αεροπλάνα μεταφέρουν επιβάτες. ()
- ε) Έκτακτη είδηση! ()
- στ) Προσοχή, κίνδυνος! ()
- ζ) Οι τουρίστες θαύμασαν την Ακρόπολη. ()
- η) Η ταινία απευθύνεται σε μικρούς και μεγάλους. ()
- θ) Ο Πέτρος μελέτησε Μαθηματικά και Θρησκευτικά. ()
- ι) Καλό καλοκαίρι! ()
- ια) Περάσαμε υπέροχα σήμερα. ()
- ιβ) Ώρα για ύπνο! ()
- ιγ) Η ατμόσφαιρα και η θάλασσα μολύνονται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. ()

Επαυξημένη πρόταση ονομάζεται εκείνη που περιέχει **προσδιορισμούς** (δηλαδή λέξεις που δεν είναι απαραίτητες, αλλά μας δίνουν επιπλέον πληροφορίες) για να εμπλουτίσουμε τον λόγο μας.

π.χ. *Ο αδερφός μου ο Νίκος παίζει από το πρωί.*

(Οι φράσεις *ο Νίκος* και *από το πρωί* είναι προσδιορισμοί)

Αντίθετα η **απλή πρόταση** δεν περιέχει προσδιορισμούς

π.χ. *Ο αδελφός μου παίζει.*

2. Να μετατρέψεις τις παρακάτω απλές προτάσεις σε επαυξημένες, συμπληρώνοντας δικούς σου προσδιορισμούς, σύμφωνα με το παράδειγμα.

Τα παιδιά παίζουν.

Τα μικρά παιδιά παίζουν στην αυλή του σχολείου.

α) Ο ήλιος φωτίζει την πλάση.

.....

β) Το αυτοκίνητο είναι ακριβό.

.....

γ) Τα λουλούδια στολίζουν τον κήπο.

.....

δ) Η μητέρα συμμαζεύει τα ρούχα.

.....

3. Να διαγράψεις από τις παρακάτω επαυξημένες προτάσεις τους προσδιορισμούς (λέξεις ή φράσεις), ώστε να γίνουν απλές.

α) Τα χαρούμενα παιδιά τρέχουν στην αυλή του σχολείου.

β) Η σημερινή μέρα ήταν πολύ κουραστική.

γ) Το παλιό ρολόι κρέμεται στο φρεσκοβαμμένο τοίχο του σαλονιού.

δ) Η καινούρια δασκάλα καλωσορίζει τα γελαστά παιδιά.

ε) Ο ακούραστος εργάτης δουλεύει από το πρωί ως το βράδυ.

4. Να σχηματίσεις σύνθετα ουσιαστικά από την οικογένεια της λέξης "δρόμος":

α) σταυρός + δρόμος =

β) αυτοκίνητο + δρόμος =

γ) πεζός + δρόμος =

δ) μονός + δρόμος =

ε) αέρας + δρόμος =

5. Να αναλύσεις τις σύνθετες λέξεις στα δυο συνθετικά τους:

α' συνθετικό

β' συνθετικό

α) παγοδρόμιο = και

β) χωματόδρομος = και

γ) ιππόδρομος = και

δ) καρόδρομος = και

ε) ποδηλατοδρομία = και

Στο δρόμο με το Σωτήρη

Καταλήξεις ρημάτων σε -είτε, -ήστε, -ίστε

Τα παθητικά ρήματα που τελειώνουν στην κατάληξη -είτε στο β' πληθυντικό πρόσωπο, γράφονται με ει.

π.χ. *σέβομαι - σεβαστείτε, αγαπιέμαι - αγαπηθείτε, φοβούμαι - φοβηθείτε*

Τα ενεργητικά ρήματα της β' συζυγίας (αυτά δηλαδή που τελειώνουν σε *ωμέγα τονισμένο (-ώ)*, στην προστακτική του αορίστου (β' πρόσωπο πληθυντικού) σχηματίζουν την κατάληξη -ήστε και γράφονται με ήτα (η).

π.χ. *μιλώ - μιλήστε, τραγουδώ - τραγουδήστε, αγαπώ - αγαπήστε*

Τα ενεργητικά ρήματα που τελειώνουν σε -ίζω, στην προστακτική του αορίστου (β' πρόσωπο πληθυντικού) σχηματίζουν την κατάληξη -ίστε και γράφονται με γιώτα (ι) εκτός ανήκουν στις εξαιρέσεις (-ήζω, -ύζω, -είζω, -οίζω)

π.χ. *ποτίζω - ποτίστε, μυρίζω - μυρίστε, αντιμετωπίζω - αντιμετωπίστε*

ενώ οι εξαιρέσεις σχηματίζονται ως εξής:

πρήζω - πρήξτε, δακρύζω - δακρύστε, δανείζω - δανείστε, αθροίζω - αθροίστε

1. Να κλίνεις το ρήμα δένω και στις τρεις εγκλίσεις στον Ενεστώτα:

Ενεστώτας ενεργητικής φωνής		
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική

2. Να ξαναγράψεις τις οδηγίες, χρησιμοποιώντας την υποτακτική και την προστακτική έγκλιση:

α) Φοράω κράνος, όταν κάνω ποδήλατο.

.....
.....

β) Διασχίζουμε το δρόμο, όταν το φανάρι είναι πράσινο.

.....
.....

3. Να συμπληρώσεις τα γράμματα και τους τόνους που λείπουν από τα ρήματα:

α) Μιλ.....στε πιο δυνατά.

β) Δεθ.....τε με τη ζώνη ασφαλείας.

γ) Διασχ.....στε το δρόμο προσεχτικά

δ) Ρωτ.....στε το δάσκαλο για το μάθημα.

ε) Βρ.....τε πληροφορίες για τα ζωτικά.

στ) Βαδ.....στε πιο αργά.

4. Να συμπληρώσεις τις καταλήξεις των παρακάτω ρημάτων με *ει, η ή ι*, ώστε να σχηματιστεί το β' πρόσωπο του πληθυντικού της προστακτικής.

τηλεφων.....στε

απαντ.....στε

δεθ....τε

ποτ.....στε

κρατ.....στε

κρατηθ....τε

ντυθ....τε

καθαρ.....στε

αγαπηθ....τε

μυρ.....στε

ζωγραφ.....στε

δαν....στε

προχωρ.....στε

κοκκιν.....στε

κοιμηθ....τε

ξυπν.....στε

μιλ.....στε

αγαπ....στε

Ένα αλλιώτικο πάρκο

Ουδέτερα ανισοσύλλαβα ουσιαστικά σε -μα

Τα ουδέτερα ουσιαστικά που παράγονται από ρήματα που έχουν χαρακτήρα π, β, φ, φτ ή πτ, γράφονται με δύο μ (-μμα)

π.χ. γράφω - γράμμα, ράβω - ράμμα, καλύπτω - κάλυμμα

1. Να κλίνεις το ουδέτερο ουσιαστικό *το ίδρυμα* και στους δύο αριθμούς:

	ΕΝΙΚΟΣ	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ
Ονομ.		
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		

2. Να συμπληρώσεις τα κενά στα παρακάτω ουδέτερα ουσιαστικά. Να σκέφτεσαι από ποια ρήματα παράγονται. Έτσι θα ξέρεις αν χρειάζεται ένα ή δύο μ.

βλέ.....α	κίνη.....α	σώ.....α	κο.....άτι
άνα.....α	πειρά.....α	τρί.....α	γρα.....άριο
ψέ.....α	γρά.....α	άρω.....α	θρέ.....α
κό.....α	πάλε.....α	κάλυ.....α	μάλα.....α
βά.....α	γρα.....ατέας	χρώ.....α	πάτω.....α
κα.....ένος	κο.....ένος	μάθη.....α	γρα.....άτιο
ξήλω.....α	ξεβα.....ένος	πήδη.....α	γρα.....ατική
κούρε.....α	κο.....ατιάζω	όργω.....α	μάθη.....α
ρά.....α	χάρα.....α	θρε.....ένος	συντρί.....ια
προσάνα.....α	κο.....ατάκι	απόκο.....α	σύγγρα.....α

3. Να συμπληρώσεις τις παρακάτω προτάσεις, με τα ουσιαστικά της παρένθεσης στο σωστό τύπο.

(πρόβλημα, τσίμπημα, χρήμα, σύνθημα, σημείωμα, ατύχημα, εισόδημα, παράδειγμα, όργωμα, θύμα, κτήμα, κόμμα, δικαίωμα, πότισμα, άθροισμα)

α) Το αποτέλεσμα της πρόσθεσης ονομάζεται

β) Είναι η εποχή του των χωραφιών.

γ) Τα των κουνουπιών μας ενοχλούν ιδιαίτερα το καλοκαίρι.

δ) Είναι ανώφελο να αφιερώσεις μια ζωή στο κυνήγι του

ε) Για να λύνετε εύκολα τις ασκήσεις στο σπίτι, πρέπει να προσέχετε τα που κάνουμε στην τάξη.

στ) Κατά την περίοδο του καλοκαιριού τα λουλούδια χρειάζονται πολύ συχνό

ζ) Ο γραφικός χαρακτήρας του είναι δικός σου.

η) Όταν σε μια πρόταση έχουμε πολλά υποκείμενα είναι απαραίτητη η χρήση του

θ) Αναγνωρίστηκε, μετά από έρευνες της αστυνομίας, η ταυτότητα του

ι) Όλοι έχουμε αλλά και υποχρεώσεις.

ια) Η προσεκτική οδήγηση μας προστατεύει από τα

ιβ) Οι εργαζόμενοι ζητούν αύξηση του τους.

ιγ) Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής κάποιοι γενναίοι πατριώτες έγραφαν επαναστατικά στους τοίχους.

ιδ) Η έκταση του είναι δύο στρέμματα.

ιε) Για την επίλυση των μαθηματικών είναι απαραίτητη η προσεκτική ανάγνωση και η κατανόηση της εκφώνησης.

Κανόνες συλλαβισμού

Όταν θέλω να «κόψω» μια λέξη στο τέλος μιας γραμμής, επειδή δε χωράει να τη γράψω ολόκληρη, πρέπει να ακολουθώ τους *κανόνες συλλαβισμού*.

ΚΑΝΟΝΑΣ 1ος

Ένα σύμφωνο ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζεται πάντα με το δεύτερο φωνήεν.

π.χ. *έ-χω*

ΚΑΝΟΝΑΣ 2ος

Τα δίψηφα φωνήεντα, οι δίφθογοι και οι συνδυασμοί *συ* και *ευ* δε χωρίζονται.

π.χ. *ου-ρα-νός, γάι-δα-ρος, ναύ-της*

ΚΑΝΟΝΑΣ 3ος

Δύο σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν μόνο όταν αρχίζει από αυτά ελληνική λέξη.

π.χ. *α-τμός (τμ τμήμα)*

Διαφορετικά χωρίζονται: το πρώτο πάει με το φωνήεν που προηγείται και το δεύτερο με το φωνήεν που ακολουθεί.

π.χ. *έρ-χο-μια (από ρχ δεν αρχίζει ελληνική λέξη)*

ΚΑΝΟΝΑΣ 4ος

Τρία ή περισσότερα σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν μόνο όταν αρχίζει ελληνική λέξη με τουλάχιστον τα δύο πρώτα από αυτά.

π.χ. *α-στρά-φτω (στ στέγη), σφυ-ρί-χτρα (χτ χτίζω)*

Διαφορετικά χωρίζονται: το πρώτο πάει με το φωνήεν που προηγείται και τα υπόλοιπα με το φωνήεν που ακολουθεί.

π.χ. *άν-θρω-πος (από νθ δεν αρχίζει ελληνική λέξη)*

ΚΑΝΟΝΑΣ 5ος

Τα όμοια σύμφωνα χωρίζονται, δηλαδή το πρώτο πάει με το φωνήεν που προηγείται και το δεύτερο με το φωνήεν που ακολουθεί.

π.χ. *φεγ-γά-ρι, σύν-νε-φο*

Να συλλαβίσεις τις παρακάτω λέξεις εφαρμόζοντας τους κανόνες συλλαβισμού.

- α) έδαφος
- β) άνθρακας
- γ) ανθίζω
- δ) εκκλησία
- ε) συλλαβή
- στ) άρματα
- ζ) εχθρός
- η) μαντρί
- θ) κοκκινίζω
- ι) περιπέτεια
- ια) απλώνω
- ιβ) πνιγμένος

5. Ιστορίες παιδιών

Κορίτσι

Το τελικό ν

Υπάρχουν μερικές λέξεις στις οποίες το τελικό ν άλλοτε παραμένει κι άλλοτε χάνεται. Αυτές είναι:

- Το άρθρο **την**
- Η προσωπική αντωνυμία του τρίτου προσώπου **αυτήν, την**
- Τα μόρια **δεν** και **μην**

Οι λέξεις αυτές διατηρούν το τελικό -ν όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από **φωνήεν** ή από τα σύμφωνα **κ, π, τ**, τα δίψηφα σύμφωνα **μπ, ντ, γκ** και τα διπλά σύμφωνα **ξ, ψ**.

π.χ. *την είδα, την κοπέλα, την ντουλάπα, δεν ξέρω*

Άρα οι λέξεις χάνουν το τελικό ν όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από ένα από τα υπόλοιπα σύμφωνα: **β, γ, δ, ζ, θ, μ, ν, λ, ρ, σ, φ, χ**.

π.χ. *τη δασκάλα, τη θυμήθηκα, δε θέλω*

Στο γραπτό λόγο, το τελικό ν διατηρείται πάντα στον ενικό του αρσενικού οριστικού και αόριστου άρθρου (**τον, έναν**) για να μην το μπερδεύουμε με το ουδέτερο οριστικό και αόριστο άρθρο (**το, ένα**).

π.χ. *τον νέο (άντρα) αλλά το νέο (είδηση)*
έναν νέο (άντρα) αλλά ένα νέο (είδηση)

Το τελικό -ν γράφεται πάντα στο άρθρο **των**, στην προσωπική αντωνυμία **αυτόν, τον** καθώς και στο **σαν**.

π.χ. *των θαλασσών, αυτόν θέλει, τον φώναξε, σαν λύκος*

1. Συμπλήρωσε, όπου χρειάζεται, το τελικό ν.

δε... θέλω	το... γαλατά	ένα... καφέ	τη... φωτιά
δε... ξέρω	ένα... νοικοκύρη	δε... ξεκουράζεσαι	το... σπουδαστή
μη... τρέχεις	μη... φεύγεις	τη... πεταλούδα	μη... κλαις
το... ξυλοκόπο	το... χαρταετό	το... φόβο	δε... γνωρίζω
μη... ρίχνεις	το... ζωγράφο	τη... ρόδα	μη... χαίρεσαι
δε... υπάρχουν	το... τρόπο	δε... βγαίνω	το... βοσκό

2. Να διαγράψεις, όπου δε χρειάζεται, το τελικό ν.

τον βλέπω

την ζωγραφιά

την φωτογραφία

σαν χελώνα

τον στάβλο

σαν φτερό

μην φοβάσαι

την γιορτή

σαν πούπουλο

την τσάντα

μην ξεφωνίζεις

έναν δρόμο

Το μεγάλο μυστικό

Ο αόριστος

Ο αόριστος μας δείχνει μια ενέργεια που έγινε στο παρελθόν και είχε συνοπτικό (στιγμιαίο) χαρακτήρα (χωρίς να ενδιαφερόμαστε για το αν η ενέργεια αυτή είχε μεγάλη ή μικρή διάρκεια)

π.χ. *Επισκέφτηκα τον Θανάση χτες το απόγευμα.*

Ο συνοπτικός μέλλοντας

Ο συνοπτικός μέλλοντας μας δείχνει μια ενέργεια που θα γίνει κάποια στιγμή στο μέλλον.

π.χ. *Αύριο το απόγευμα θα επισκεφθώ τον Θανάση.*

1. Να μεταφέρεις τις προτάσεις από το συνοπτικό μέλλοντα στον αόριστο και το αντίστροφο. Να προσέξεις το πρόσωπο των ρημάτων.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
Θα λύσω το πρόβλημα.	
Θα τρέξω σαν άνεμος.	
Θα χαλάσει ο καιρός.	
	Παίξατε με την ψυχή σας.
	Αλλάξατε τα ρούχα σας;
	Ετοιμάστηκα σε όλα τα μαθήματα.

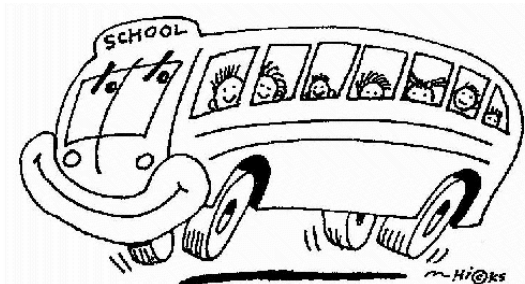
2. Συμπλήρωσε το παρακάτω κείμενο, βάζοντας τα ρήματα της παρένθεσης στον αόριστο και στον κατάλληλο τύπο.

(αρχίζω, έρχομαι, ρίχνω, φυσώ, ανάβω, σκεπάζω, ντύνομαι)

Ο καιρός άρχισε να χαλάει. Μαύρα, απειλητικά σύννεφα τον ουρανό. Ένας ψυχρός αέρας και αισθητά τη θερμοκρασία. Οι άνθρωποι με ζεστά ρούχα και στα σπίτια τους τα καλοριφέρ. Φαίνεται πια πως ο χειμώνας για τα καλά.

3. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά, βάζοντας στο συνοπτικό μέλλοντα τα ρήματα που βρίσκονται στις παρενθέσεις.

Αύριο το πρωί εμείς (ξυπνώ) νωρίς. (κάνω) μια εκδρομή στον Όλυμπο. Υπολογίζω πως (ξεκινώ) γύρω στις 7:30. Μαζί μας (παίρνω) και τον ξάδερφό μου. Το ταξίδι, ευτυχώς, (είμαι) σύντομο. (περνώ) τα διόδια των Μαλγάρων και (φτάνω) σε περίπου μια ώρα στην Κατερίνη. (κάνω) μια στάση για πρωινό στο Λιτόχωρο και στη συνέχεια (περπατώ) μέσα στα μονοπάτια του Ολύμπου. Είμαι σίγουρος πως (αναπνέω) καθαρό αέρα και (χαίρομαι) τις ομορφιές της φύσης.

Ο αδελφός της Ασπασίας

1. Να συμπληρώσεις με -αι ή -ε τις καταλήξεις των παρακάτω ρημάτων.

Οφείλετ... να είστ... αγαπημένοι μέσα στην τάξη. Περνάτ... πολλές ώρες της ημέρας μαζί και γνωρίζεστ... πολλά χρόνια. Πρέπει να χαίρεστ... όταν κάποιος από εσάς χαίρετ... και να μοιράζεστ... τη λύπη με εκείνον που λυπάτ... . Δεν πρέπει να προδίδετ... τους συμμαθητές σας αλλά πάντα να λέτε την αλήθεια όταν χρειάζετ... . Φροντίστ... να μείνετ... φίλοι για μια ζωή. Μια αληθινή φιλία δε χάνετ... ποτέ. Πάντα να θυμάστ... την αγάπη και το ενδιαφέρον των δασκάλων σας. Να ξέρετ... ότι θα είναι υπερήφανοι για σας, αν σας δουν να μεγαλώνετ... και να προοδεύετ... σε μια κοινωνία που χρειάζετ... σωστούς ανθρώπους.

2. Να συμπληρώσεις με -σαι ή -σε τις καταλήξεις των παρακάτω ρημάτων.

- α) Γιατί βιάζε.....; Έχουμε πολύ χρόνο στη διάθεσή μας.
- β) Φρόντι..... να αξιοποιείς όλες τις δυνατότητές σου.
- γ) Πώς ονομάζε.....;
- δ) Άκου..... προσεκτικά όσα σου λένε οι γονείς σου και οι δάσκαλοί σου. Θα σου φανούν χρήσιμα στη ζωή σου.
- ε) Εσύ κάθεσ..... κι η τύχη σου δουλεύει.
- στ) Πέ..... νωρίς για ύπνο αν θέλεις να είσαι φρέσκος το επόμενο πρωί.

3. Να συμπληρώσεις με -ται ή -τε τις καταλήξεις των παρακάτω ρημάτων.

- α) Όποιος βιάζε..... σκοντάφτει.
- β) Ελά..... μαζί μας.
- γ) Ελπίζω να μη σκέφτεσ..... κι εσείς όπως σκέφτε..... ο Κοσμάς.
- δ) Θέλε..... να δεί..... πώς λύνε..... το πρόβλημα;
- ε) Περιμένε..... κι εμένα!
- στ) Δεν κερδίζον..... χωρίς προσπάθεια οι καλοί βαθμοί. Μήπως κάποιος πρέπει να προσπαθήσε..... περισσότερο;
- ζ) Οι γονείς σας κουράζον..... πολύ καθημερινά. Μην τους κουράζε..... κι εσείς.

Ο εξάχρονος ήρωας της Ορλεάνης

Τα Αριθμητικά

Αριθμητικά είναι οι λέξεις που φανερώνουν αριθμούς. Τα αριθμητικά επίθετα, ανάλογα με τη σημασία τους, διακρίνονται σε **απόλυτα**, **τακτικά**, **πολλαπλασιαστικά** και **αναλογικά**. Επίσης υπάρχουν και **αριθμητικά ουσιαστικά** (**περιληπτικά αριθμητικά**).

Τα **απόλυτα αριθμητικά** φανερώνουν ορισμένο αριθμό από πρόσωπα, ζώα, πράγματα. Τα χρησιμοποιούμε για να δηλώσουμε **ποσότητα**, **χρόνο**, **απόσταση**, **μέγεθος**.

π.χ. *τέσσερα αυγά* (ποσότητα)

δέκα λεπτά (χρόνο)

εκατόν σαράντα πέντε χιλιόμετρα (απόσταση)

ένα μέτρο και πενήντα τρία εκατοστά ύψος (μέγεθος)

Τα **τακτικά αριθμητικά** δηλώνουν τη θέση που παίρνει κάποιος ή κάτι σε μια σειρά.

π.χ. *Ο Μάρτιος είναι ο τρίτος μήνας του χρόνου.*

Ζούμε στον εικοστό πρώτο αιώνα.

Τα **πολλαπλασιαστικά αριθμητικά** φανερώνουν από πόσα μέρη αποτελείται κάτι και τελειώνουν σε **-πλός**.

π.χ. *απλός, διπλός, τριπλός, τετραπλός, πενταπλός, εκατονταπλός, πολλαπλός κτλ.*

Τα **αναλογικά αριθμητικά** δηλώνουν πόσες φορές μεγαλύτερο είναι κάτι και τελειώνουν σε **-πλάσιος**.

π.χ. *διπλάσιος, τριπλάσιος, τετραπλάσιος, πενταπλάσιος, εκατονταπλάσιος, πολλα-πλάσιος κτλ.*

Τα **περιληπτικά αριθμητικά** φανερώνουν ένα πλήθος μονάδων, που αποτελούν ένα σύνολο (**-άδα**) ή έχουν τη σημασία **περίπου** (**-αριά**).

α) με την κατάληξη **-άδα**: π.χ. *δυάδα, τριάδα, τετράδα, εικοσάδα κτλ.*

Αλλά: **ένας - μονάδα**

β) με την κατάληξη **-αριά**: π.χ. *δεκαριά, δωδεκαριά, εικοσαριά κτλ.*

Αυτά τα αριθμητικά συνοδεύονται από το **καμιά** (π.χ. *καμιά εικοσαριά μήλα*)

1. Συμπλήρωσε τα παρακάτω κενά με τα αριθμητικά επίθετα και συνειδητοποίησε πόσο τυχερός είσαι...

..... (2) στα (3) παιδιά στον κόσμο δεν έχουν τη δυνατότητα να πάνε σχολείο. Στις (50) λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, (1) στα (10) παιδιά πεθαίνει από διάφορες αιτίες πριν συμπληρώσει τον (1) χρόνο της ζωής του. Στην Ινδία υπάρχουν (17) εκατομμύρια παιδιά που εργάζονται και δεν πάνε ποτέ σχολείο. (9) στις (10) έγκυες στην Ινδία πάσχουν από ασιτία λόγω έλλειψης τροφής. (60) στα (100) των παιδιών της Ρουάντα, όταν ρωτήθηκαν σχετικά, απάντησαν ότι δεν τα ένοιαζε αν θα προλάβαιναν να μεγαλώσουν. Αν και από το (1990) πολλά εκατομμύρια οικογένειες με παιδιά έχουν αποκτήσει πρόσβαση σε πόσιμο νερό, υπάρχουν ακόμη (425) εκατομμύρια παιδιά που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της έλλειψης νερού.

2. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα με τα αριθμητικά παραθετικά.

ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΠΟΛΥΤΑ	ΤΑΚΤΙΚΑ	ΠΟΛ/ΣΤΙΚΑ	ΑΝΑΛΟΓΙΚΑ
1				
2				
3				
7				
8				
9				
19				
15				
24				
65				
100				
300				

3. Βρες τη σύνθετη λέξη που δηλώνουν οι παρακάτω φράσεις.

α) σχήμα με τέσσερις γωνίες

β) αυτοκίνητο με μια μόνο θέση

γ) σχήμα με πέντε πλευρές

δ) μάθημα τριών ωρών

ε) αριθμός με ένα ψηφίο

στ) δεκαπέντε μέρες

ζ) λέξη με μια συλλαβή

η) αετός με δύο κεφάλια

6. Η ελιά

Η Ελιά

Να συμπληρώσεις την παρακάτω άσκηση, σύμφωνα με το παράδειγμα. Πρόσεξε να βάζεις την απόστροφο στη σωστή θέση και να συμπληρώνεις κάθε φορά το φαινόμενο που παρατηρείς (έκθλιψη, αφαίρεση, αποκοπή)

Αρχική φράση	Τελική φράση	Φαινόμενο
Μου το έδωσε.	Μου το 'δωσε	Αφαίρεση
Δώσε του τη σειρά σου.		
Θα ήθελα να προσπαθείτε πάντα για το καλύτερο.		
Τα αγάπησε πολύ.		
Σε πέρασα για άλλον.		
Από το πρωί.		
Σου το είπα ότι κάνεις λάθος.		
Κρύψε το καλά.		
Πού είναι ο Κοσμάς;		
Φέρε του λίγο νερό.		
Στείλε τα στο Χρήστο.		

Οι μύθοι και η ελιά

Στις παρακάτω προτάσεις, να βάλεις κόμμα (,) (ασύνδετο σχήμα) στη θέση του συμπλεκτικού συνδέσμου και, διαγράφοντας τη λέξη και.

- α) Λόγω της δουλειάς του ταξιδεύει συχνά στην Αγγλία, και στη Γερμανία, και στην Ολλανδία, και στην Ιταλία και στην Ισπανία.
- β) Το Σαββατοκύριακο θα ξεκουραστώ και θα παίξω και θα διασκεδάσω και θα πάω βόλτα με τους γονείς μου.
- γ) Όποιος θέλει καλούς βαθμούς πρέπει να προσέχει στην τάξη και να μελετά με όρεξη και να ρωτά όταν έχει απορίες και να προσπαθεί να γίνεται καλύτερος μέρα με τη μέρα.
- δ) Συνηθίζει να ξυπνά νωρίς κάθε πρωί και να παίρνει το πρωινό του και να πίνει τον καφέ του και να φροντίζει τα λουλούδια του και να πηγαίνει στη δουλειά του χαρούμενος.

Αυτοπαθείς αντωνυμίες

Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες μάς δείχνουν ότι το ίδιο πρόσωπο ενεργεί αλλά και δέχεται την ενέργεια του ρήματος.

Η αντωνυμία *ο εαυτός μου* σχηματίζει και τα τρία πρόσωπα στους δύο αριθμούς, σύμφωνα με τον παρακάτω κλιτικό πίνακα.

	Ενικός αριθμός		
	Α' πρόσωπο	Β' πρόσωπο	Γ' πρόσωπο
Ον.	ο εαυτός μου	ο εαυτός σου	ο εαυτός του/της
Γεν.	του εαυτού μου	του εαυτού σου	του εαυτού του/της
Αιτ.	τον εαυτό μου	τον εαυτό σου	τον εαυτό του/της

1. Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο των αυτοπαθών αντωνυμιών.

- α) Κάθε μέρα στα μαθήματα πρέπει να δείχνετε τον καλύτερο
- β) Είναι καλύτερο να μοιράζεσαι από το να τα θέλεις όλα για τον
- γ) Η Δόνα Τερηδόνα κοίταζε καθημερινά τον στον καθρέφτη.
- δ) Τον έχω δει τελευταία να μιλά συχνά με τον
- ε) Αν θέλουμε να είμαστε σωστοί πρέπει να ελέγχουμε τον
- στ) Μένουν μόνοι όσοι σκέφτονται μόνο τον

2. Να αντιστοιχίσεις τις φράσεις της αριστερής στήλης με τη σημασία τους.

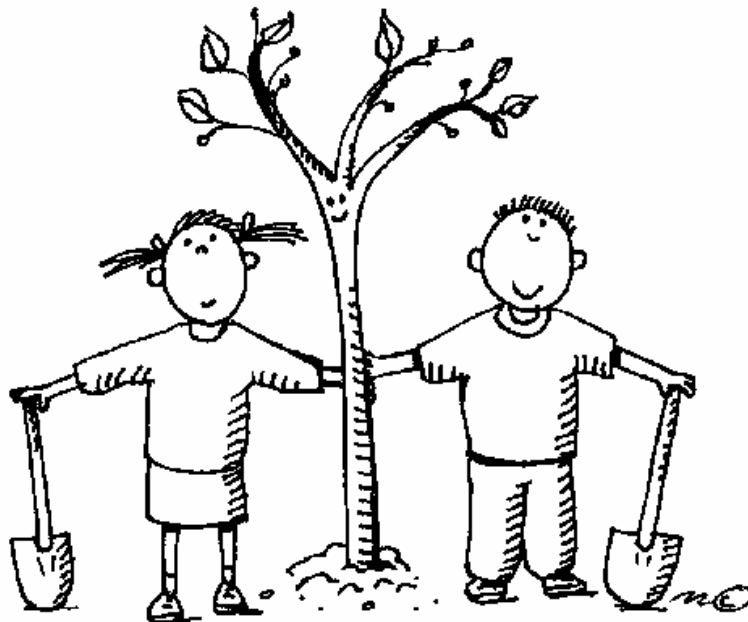
Έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του.	•	•	Συνήλθε μετά από καιρό.
Επιτέλους, βρήκε πάλι τον εαυτό του.	•	•	Υπερεκτιμά τις δυνατότητές του.
Δείξτε τον καλύτερο εαυτό σας.	•	•	Να είστε αυθόρμητοι, αληθινοί να μην υποκρίνεστε.
Να προσπαθείτε πάντα να είστε ο εαυτός σας.	•	•	Προσπαθήστε να είστε όσο το δυνατόν καλύτεροι.

Η ελιά στην Ελλάδα και στη Μεσόγειο

Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με τα περιεκτικά ουσιαστικά που θα δημιουργήσεις από τις λέξεις των παρενθέσεων, στο σωστό τύπο, όπως στο παράδειγμα.

- α) Πήγαμε στα Ζαγοροχώρια και μείναμε σε έναν υπέροχο *ξενώνα*. (ξένος)
- β) Ο (πεύκο) κινδύνεψε από τη χθεσινή πυρκαγιά.
- γ) Δυο γάιδαροι μαλώνανε σε ξένο (άχυρο)
- δ) Δεν αγοράζουμε λάδι μια και έχουμε δικό μας (ελιά)
- ε) Στην οροφή του σπιτιού του έχει έναν (περιστέρι)
- στ) Στο κελάρι του έχει κρασιά από το δικό του (αμπέλι)

Μαγειρεύουμε με ελαιόλαδο

1. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα, σύμφωνα με το παράδειγμα

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΞΩΝΗ			
Οριστική		Προστακτική Αορίστου	
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	β' ενικό	β' πληθυντικό
κοιμάμαι	κοιμήθηκα	κοιμήσου	κοιμηθείτε
σκέφτομαι			
πλένομαι			
ξεκουράζομαι			
αφοσιώνομαι			
νοιάζομαι			
ντύνομαι			

2. Στις παρακάτω προτάσεις, να συμπληρώσεις τα κενά, γράφοντας τα ουσιαστικά των παρενθέσεων στο σωστό τύπο.

- α) Ο εργολάβος υποσχέθηκε την ολοκλήρωση (οικοδομή) σε έξι μήνες.
- β) (άσκηση) ήταν δύσκολες και κυρίως οι (διαίρεση) και οι (αφαίρεση).
- γ) Οι (αίσθηση) μας είναι πέντε.
- δ) Η (δύναμη) της (προσευχή) είναι μεγάλη.
- ε) Η αρετή της (ταπείνωση) και της (υπομονή) είναι το ωραιότερο στόλισμα κάθε ανθρώπου.

3. Να συμπληρώσεις τα υποκοριστικά των παρακάτω ουσιαστικών.

- γάτα τραπέζι
- αδερφή λιμάνι
- καρέκλα ελιά
- μπαλόνι φασόλι

7. Η παράσταση αρχίζει

Μια περιπέτεια για το Ρωμαίο

Ο Παρακείμενος

Ο παρακείμενος μας δείχνει ότι μια ενέργεια έχει ήδη ολοκληρωθεί τη στιγμή που μιλάμε. Σχηματίζεται με το βοηθητικό ρήμα *έχω* και το απαρέμφατο.

π.χ. *έχω γράψει, έχεις παίξει, έχει φάει, έχουμε πάει, έχετε δει, έχουν υποσχεθεί*

1. Να συμπληρώσεις τον πίνακα με τα ρήματα της πρώτης στήλης στο ίδιο πρόσωπο του παρακειμένου της ενεργητικής και παθητικής φωνής.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	
	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ
ποτίζω		
σχεδιάζουμε		
μιλάς		
τρέχουν		
γράφετε		
διπλώνει		
αγαπώ		
μαγεύω		

2. Να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά με τα ρήματα των παρενθέσεων στον παρακείμενο, στο σωστό τύπο.

- α) Ο δρόμος (κλείνω) εξαιτίας των έργων φυσικού αερίου.
β) Οι ρυθμοί της ζωής μας (αυξάνομαι) πολύ τις τελευταίες δεκαετίες.
γ) Δεν (γράφω) καλά στο διαγώνισμα γιατί δεν
(διαβάζω) όσο έπρεπε.
δ) Ας φύγουμε τώρα γιατί πρέπει να (επιστρέφω) πριν βραδιάσει.
ε) (φέρνω) τις πληροφορίες που σας ζήτησα;
στ) Αν και δεν (περνώ) πολύς καιρός από τότε που σε είδα τελευταία φορά, (ψηλώνω) πολύ.

Ένας Αρλεκίνος από χαρτί

Επιρρήματα είναι οι λέξεις που συνοδεύουν τα ρήματα και μας δίνουν πληροφορίες για τον *τόπο*, το *χρόνο*, τον *τρόπο*, την *ποσότητα*.

Χρονικά επιρρήματα

Χρονικά επιρρήματα είναι εκείνα που φανερώνουν *χρόνο* και απαντούν στην ερώτηση «*πότε;*» (*πότε, τώρα, τότε, πριν, μετά, σήμερα, αύριο, χτες, μεθαύριο, πέρ(υ)σι, φέτος, απόψε, αργά, νωρίς, οποτεδήποτε, όποτε, άλλοτε, κάποτε, ύστερα, έπειτα, επιτέλους, κιόλας, αμέσως, σπάνια, συχνά, τακτικά, πότε πότε κ.α.*)

1. Να συμπληρώσεις τα κενά με τα κατάλληλα χρονικά επιρρήματα που θα βρεις στην παρένθεση.

(*κάποτε, χτες, σήμερα, μετά, ποτέ, πριν, τώρα, αρχικά, αύριο, ποτέ, τότε*)

α) ήταν μια ηλιόλουστη μέρα, όμως βρέχει ασταμάτητα.

β) το τέλος της παράστασης, οι ηθοποιοί υποκλίθηκαν στο κοινό.

γ) δυσκολευτήκαμε στα μαθήματα, όμως τα καταφέρνουμε πολύ καλύτερα.

δ) , αν ο καιρός είναι καλός, θα πάμε εκδρομή.

ε) μη λες

στ) πολλά χρόνια οι σχέσεις των ανθρώπων ήταν πιο ζεστές.

ζ) Θα θυμηθείς τα λόγια μου και τότε θα καταλάβεις.

2. Να βρεις τα αντίθετα των παρακάτω χρονικών επιρρημάτων.

τώρα ποτέ

αρχικά νωρίς

χθες συχνά

φέτος πριν

Ευθύς και πλάγιος λόγος

Στον **ευθύ λόγο** ακούμε ή διαβάζουμε τα λόγια κάποιου όπως ακριβώς τα λέει.

Στον **πλάγιο λόγο** ακούμε ή διαβάζουμε τα λόγια κάποιου, όχι ακριβώς όπως τα είπε, αλλά όπως μας τα μεταφέρει ένα τρίτο πρόσωπο.

1. Να μετατρέψεις τον ευθύ λόγο σε πλάγιο.

α) Ο διευθυντής ρώτησε:

- Ποιος θα πάει εκδρομή;
- Όλοι θα πάμε, απάντησαν τα παιδιά.

.....
.....

β) Ο δάσκαλος ρώτησε:

- Ποιος έγραψε στον πίνακα τη Γραμματική;
- Ο Δημήτρης, απάντησαν τα παιδιά.

.....
.....

γ) Η δασκάλα μας είπε:

- Διαβάστε προσεκτικά τις οδηγίες για τους σεισμούς.

.....
.....

δ) Ο γιος τους τους υποσχέθηκε: «Θα έρθω το καλοκαίρι να περάσουμε λίγες μέρες μαζί».

.....
.....

ε) Οι γείτονές τους φώναξαν: «Σταματήστε αμέσως την μουσική, γιατί θα καλέσουμε την αστυνομία».

.....
.....

στ) Ο δάσκαλος τον ρώτησε: «Γιατί άργησες να έρθεις στο σχολείο;»

.....
.....

ζ) Η αδερφή του Πέτρου είπε: «Προτιμώ να πέσω για ύπνο, από το να διαβάσω».

.....
.....

2. Να μετατρέψεις τον πλάγιο λόγο σε ευθύ.

α) Ο δάσκαλος ρώτησε ποιος πέταξε τα σκουπίδια στην αυλή και τα παιδιά απάντησαν ότι τα πέταξαν τα παιδιά των μικρών τάξεων.

.....
.....
.....

β) Οι οδηγίες μας λένε να έχουμε μαζί μας πάντα ένα ραδιόφωνο μπαταρίας και να ακολουθούμε τις οδηγίες για τους σεισμούς.

.....
.....

γ) Ο δάσκαλος ρώτησε ποιος έσπασε την κορνίζα και όλα τα παιδιά απάντησαν πως δε γνωρίζουν.

.....
.....

3. Να μετατρέψεις το παρακάτω κείμενο από τον πλάγιο λόγο στον ευθύ λόγο για να μάθεις τι διηγείται ο πατέρας στα παιδιά του.

Ο πατέρας λέει στα αγαπημένα του παιδιά ότι τις μέρες των Απόκρεω ξαναθυμίζει με τις σκέψεις του στα νεανικά του χρόνια και θυμάται τις θαυμάσιες εκείνες μέρες που περνούσε στην Ξάνθη, όταν ήταν νέος και είχε τους φίλους του να τον φροντίζουν και να τον βοηθούν.

« Τις μέρες των Απόκρεω

.....
.....
.....
.....

Πρώτη φορά στο θέατρο

Υπερσυντέλικος

Ο υπερσυντέλικος μιλά για μια ενέργεια που έγινε στο παρελθόν και που είχε ολοκληρωθεί πριν από κάποια άλλη χρονική στιγμή του παρελθόντος.

π.χ. Ο Κοσμάς είχε τελειώσει τα μαθήματά του, όταν έφτασαν οι φίλοι του στο σπίτι.

1. Να συμπληρώσεις τον πίνακα με τα ρήματα της πρώτης στήλης στο ίδιο πρόσωπο του υπερσυντέλικου της ενεργητικής και παθητικής φωνής.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	
	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ
φωτίζω		
ζωγραφίζουμε		
ζητάς		
βάφουν		
τρέχετε		
βιδώνει		
αναζητώ		
μαγειρεύω		

1. Συμπλήρωσε τα κενά με την κατάλληλη ερωτηματική αντωνυμία.

- α) είναι αυτός ο κύριος;
- β) ψάρια έπιασες;
- γ) Πες μου, σε παρακαλώ, έπαθες;
- δ) είναι οι ερωτηματικές αντωνυμίες;
- ε) ώρες παίξατε στην εκδρομή;
- στ) Πες μου θέλεις και θα σου πω αν μπορώ να σε βοηθήσω.

2. Συμπλήρωσε προσεκτικά με τις λέξεις ποιο ή πιο και ποια ή πια.

- α) είναι για σένα το ευχάριστο μάθημα;
- β) Είναι όλα τόσο όμορφα που δεν ξέρω να διαλέξω.
- γ) Δεν ξέρω τι να πω. Μου φαίνονται όλα τόσο παράξενα.
- δ) Σε περιοχή μένεις;
- ε) από τα δύο τραγούδια σου αρέσει πολύ;
- στ) Πήγαινε λίγο πέρα, για να χωρέσουμε όλοι.
- ζ) μπορεί να μου πει είναι η σωστή λύση του προβλήματος;
- η) Μερικές φορές, είναι πιο δύσκολο απ' ότι φαίνεται να καταλάβεις
είναι πραγματικός φίλος σου.

8. Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα

Παιχνίδια με τις λέξεις

1. Να διαβάσεις τις παρακάτω προτάσεις και δίπλα από κάθε πρόταση να βάλεις ένα Κ αν είναι κυριολεξία ή ένα Μ αν είναι μεταφορά.

Άνοιξε το παράθυρο	()	Μ' έπιασε πονοκέφαλος	()
Χάλασε ο καιρός	()	Χάλασε το κέφι μου	()
Έσπασε το τζάμι	()	Έκοψα το ψωμί	()
Κατάπια τη γλώσσα μου	()	Έκοψε τις φωνές	()
Τράβηξα μία φωτογραφία	()	Έβαλε τις φωνές	()
Έπιασα ένα ψάρι	()	Έσκισα τη γάτα	()
Έπιασα την καλή	()	Δούλεψε το μυαλό του	()
Πετάει το αεροπλάνο	()	Δούλευε όλη μέρα	()
Πετάει το μυαλό μου	()	Έσκισα το βιβλίο	()
Έκοψα το τσιγάρο	()	Διάβασε το μάθημα	()
Άνοιξε τα αυτιά σου	()	Διάβασε τη σκέψη του	()
Χάλασε το ραδιόφωνο	()	Πόνεσε η ψυχή μου	()

2. Να διαβάσεις προσεκτικά τις παρακάτω φράσεις και να τις κατατάξεις στην κατάλληλη στήλη.

πικρή κουβέντα, όμορφη μέρα, δυνατά χέρια, όμορφα λόγια, απαλή κουβέρτα, απαλή μουσική, βαρύς άνθρωπος, βαριά κουβέντα, βαρύ κιβώτιο, βαθύς ποταμός, λεπτή κλωστή, βαθιά σκέψη, λεπτή φωνή, δυνατός θόρυβος, βαθύς ύπνος, βαριά καρδιά, μαύρη σκέψη, θολά νερά, θολό μυαλό.

ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ	ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Αόριστες αντωνυμίες

Αόριστες λέγονται οι αντωνυμίες που δεν ορίζουν για ποιον άνθρωπο, ποιο ζώο ή ποιο πράγμα μιλάμε.

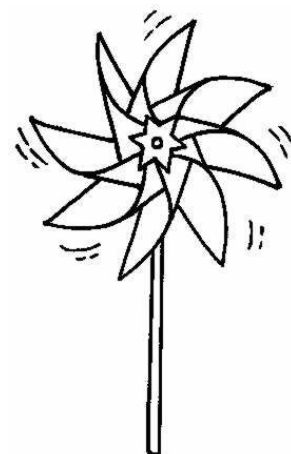
Οι αόριστες αντωνυμίες είναι:

- ένας - μία - ένα
- κάποιος - κάποια - κάποιος
- κάθε, καθένας - καθεμία (καθεμιά) - καθένα
- ο τάδε
- ο δείνα
- κανένας (κανείς) - καμία (καμιά) - κανένα
- καθετί
- τίποτα (τίποτε)
- μερικοί - μερικές - μερικά
- άλλος - άλλη - άλλο

1. Να συμπληρώσεις τις παρακάτω προτάσεις γράφοντας την κατάλληλη αόριστη αντωνυμία από την παρένθεση.

(κάποια, κάμποση, κάποιος, κάτι, κανένα, καθένας, καμία, κάμποση, άλλος, κάμποσα, κάποιος, κανένας, καθετί, τάδε, τίποτα, κάθε, μερικοί, μερικές, μερικά)

- α) Δεν απαντώ σε κανένα σας.
- β) Ο να δώσει ό,τι μπορεί.
- γ) Ήρθε και μου είπε
- δ) Δε θα απαντήσω σε ερώτησή σας.
- ε) Δεν βρήκε
- στ) Μαζεύει το που θα βρει.
- ζ) Πήρε χρήματα.
- η) Δεν ήταν αυτός ήταν ο
- θ) Δεν ήρθε όση ώρα περίμενα.
- ι) Περίμενα ώρα.
- ια) Να έρθεις ώρα.

- ιβ) Μου είπε ότι ήρθε ο
- ιγ) Ήρθε και μου είπε τα νέα.
- ιδ) Θα τα πούμε στιγμή.
- ιε) Είχε δύναμη.
- ιστ) πράγμα στο καιρό του κι ο κολιός τον Αύγουστο.
- ιζ) Ο Γιάννης πήρε μέρες άδεια.
- ιη) Θα φάτε τυροπιτάκια.

2. Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων χρησιμοποιώντας μια από τις αόριστες αντωνυμίες που βρίσκονται στις παρενθέσεις.

- α) μερικά, τίποτα) πράγματα δεν πρέπει να λέγονται.
- β) Πήρε (μια, κάποια) μεγάλη απόφαση , να φύγει από το χωριό.
- γ) (κάτι, καθετί) που λες θα χρησιμοποιηθεί εναντίον σου.
- δ) Δεν υπάρχει (κάμποση, καμία) περίπτωση να μην πάω στο χωριό.
- ε) Το καλοκαίρι νιώθεις (καθένας, άλλος) άνθρωπος.
- στ) (κάποια, κάθε) ηλικία έχει την ομορφιά της.
- ζ) Ντυθήκαμε τόσο καλά που (κάποιος, κανένας) δεν μας γνώρισε.
- η) Να σταματήσουν τις ειρωνείες (κάμποσοι, μερικοί).
- θ) (κανείς, καθένας) δεν μπορεί να προβλέψει τους σεισμούς.
- ι) Μας πήρε (μερική, κάμποση) ώρα να καταλάβουμε το πρόβλημα.

3. Φτιάξε τις αντίθετες λέξεις χρησιμοποιώντας το αχώριστο μόριο -α- ή το -αν-, όπως στο παράδειγμα.

γνωστός	άγνωστος	δυνατός
εκφραστικός	βραστός
φυσικός	τρωτός
ηθικός	ταιριαστός
φιλόξενος	νοητός
άξιος	ήσυχος
ισχυρός	ευθύνη
εγκέφαλος	έντιμος

Χορεύοντας με... ανήκουστους ήχους

Τροπικά επιρρήματα

Τροπικά ονομάζονται τα επιρρήματα που μας δείχνουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η ενέργεια του ρήματος και απαντούν στην ερώτηση «πώς;» (πώς, όπως, έτσι, αλλιώς, κάπως, μαζί κ.α.)

1. Να ξαναγράψεις τις παρακάτω προτάσεις, χρησιμοποιώντας τα αντίθετα τροπικά επιρρήματα όπως το παράδειγμα. Όπου διαπιστώνεις ότι η υπογραμμισμένη λέξη είναι επίθετο, να την αλλάξεις σε επίρρημα.

α) Η καμήλα βαδίζει αργά στην έρημο.

Η καμήλα βαδίζει γρήγορα στην έρημο.

β) Ο σκύλος μάς κοιτάζε με ένα βλέμμα λυπημένο.

.....

γ) Ο οδηγός του λεωφορείου οδηγεί πολύ προσεκτικά.

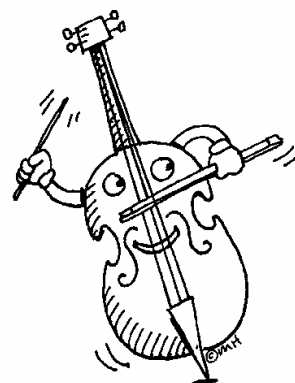
.....

δ) Τα νέα που μας έφερες ήταν πολύ ευχάριστα.

.....

ε) Οι δημοσιογράφοι, όλο καλά νέα μας λένε!

.....

2. Βάλε μέσα σε δικές σου προτάσεις τα παρακάτω επιρρήματα:

α) ξαφνικά:

β) ευχάριστα:

γ) σιγά:

δ) μαζί:

ε) δυνατά:

Προθέσεις

Προθέσεις είναι οι μικρές άκλιτες λέξεις που συνοδεύουν άλλες λέξεις και μαζί μ' αυτές φανερώνουν *τρόπο, τόπο, χρόνο, ποσό, αιτία, προέλευση* κ.α.

Οι προθέσεις της γλώσσας μας είναι:

Μονοσύλλαβες: **με, σε, για, ως, προς, πριν, σαν**

Δισύλλαβες: **μετά, παρά, αντί, από, κατά, χωρίς, δίχως, έως, μέχρι, λόγω**

Τρισύλλαβες: **ίσαμε, μεταξύ**

Τετρασύλλαβες: **εναντίον, εξαιτίας**

Υπογράμμισε τις προθέσεις στις παρακάτω προτάσεις:

- α) Θα πάμε μετά το φαγητό για βόλτα.
- β) Σε μια βδομάδα θα πάμε διακοπές.
- γ) Έφυγε χωρίς να πει αντίο.
- δ) Μιλάει συνεχώς κατά τη διάρκεια του μαθήματος.
- ε) Μετέφρασε το κείμενο λέξη προς λέξη.

Τροπικές μετοχές σε -οντας ή -ώντας

Οι **τροπικές μετοχές** γράφονται με **ο**, όταν δεν τονίζονται (π.χ. τρέχοντας) και με **ω**, όταν τονίζονται (π.χ. μιλώντας)

Να συμπληρώσεις το γράμμα που λείπει στις καταλήξεις των παρα-κάτω μετοχών με -ο- ή με -ω- και να βάλεις τόνο όπου χρειάζεται.

παίζ.....ντας

μιλ.....ντας

ακούγ.....ντας

πον.....ντας

τραβ.....ντας

χαλ.....ντας

κλαίγ.....ντας

λύν.....ντας

λέγ.....ντας

κολλ.....ντας

δεν.....ντας

πουλ.....ντας

κυλ.....ντας

κρύβ.....ντας

φορτ.....νοντας

ρωτ.....ντας

ψήν.....ντας

χτυπ.....ντας

κατεβαίν.....ντας

διώχν.....ντας

θεωρ.....ντας

Σύνδεσμοι

Σύνδεσμοι ονομάζονται οι άκλιτες λέξεις με τις οποίες μπορώ να συνδέσω:

α) λέξεις (παπούτσια και καπέλο)

β) φράσεις (τα έπιπλα και τα ντουλάπια και τα φώτα)

γ) προτάσεις (Είπαν να κοιμηθούν μαζί μου, γιατί φοβόντουσαν να κοιμηθούν μόνοι τους.)

Χρονικοί ονομάζονται οι σύνδεσμοι που δείχνουν τον χρόνο που συνέβη κάτι. (πριν, όταν, σαν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, μόλις, προτού, ώσπου, ωσότου, όσο που, όποτε)

1. Να ενώσεις τις παρακάτω προτάσεις με τον χρονικό σύνδεσμο που είναι στην παρένθεση.

α) Έμαθε τι έγινε / Γύρισε στο σχολείο. (όταν)

.....

β) Άνοιξε το παράθυρο / Είδε έξω να χιονίζει ακατάπαυστα (μόλις)

.....

γ) Είσαι αχάριστη / Δεν αναγνωρίζεις τις θυσίες μου για σένα (αφού)

.....

δ) Άρχισε να γκρινιάζει / Άνοιξε τα μάτια του μωρό (προτού)

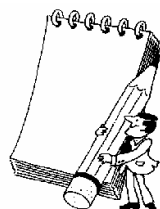
.....

ε) Έφυγε / Να γυρίσω να τον δω (ώσπου)

.....

στ) Βλέπει τηλεόραση / Τον παίρνει ο ύπνος (όποτε)

.....

2. Να αντικαταστήσεις τις παρακάτω μετοχές με χρονικές προτάσεις, όπως στο παράδειγμα.

α) Μπαίνοντας στο σπίτι ο Νίκος έπεσε και χτύπησε.

Όταν μπήκε στο σπίτι, ο Νίκος έπεσε και χτύπησε.

β) Ο παππούς αποκοιμήθηκε στη πολυθρόνα βλέποντας τηλεόραση.

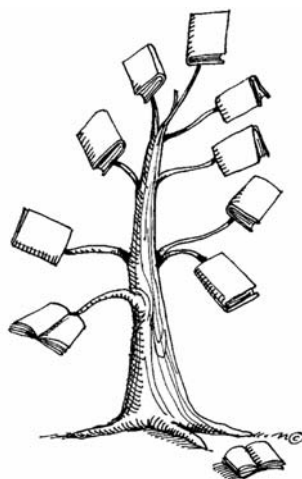
.....
γ) Βρίσκοντας αυτό το πορτοφόλι το πήγα αμέσως στην αστυνομία.

.....
δ) Διαβάζοντας στο δωμάτιό του ακούει μουσική.

.....
ε) Φεύγοντας να πάρεις ό,τι θέλεις.

.....
στ) Κλάψαμε όλοι πολύ μαθαίνοντας τα άσχημα νέα.

.....

9. Γελάσαμε με την ψυχή μας

Ο Μπελάς κι ο Ρουμποτύρης

1. Γράψε τα αντίθετα των παρακάτω λέξεων.

φως	δύσκολα
έρχομαι	βράδυ
κατηφόρα	δίνεις
παντού	αρχή
μπαίνω	ζέστη

2. Συμπλήρωσε τα κενά με τα επίθετα της παρένθεσης στο σωστό τύπο.

(*μικροσκοπικός, κάτασπρος, πολύς, μεγάλος, ξύλινος, γυάλινος, πονηρός, απρόσεκτος*)

Ο Μπελάς και ο Ρουμποτύρης είναι δύο γάτοι. Κάθε μέρα σκαρώνουν ζαβολιές. Σήμερα άνοιξαν το ντουλάπι της αποθήκης για να κατεβάσουν το βάζο με το γλυκό. Ο Μπελάς όμως, καθώς είναι, δεν πρόσεξε και το βάζο έπεσε πάνω στο κεφάλι του Ρουμποτύρη και έγινε χίλια κομματάκια. Ο Ρουμποτύρης για να τον εκδικηθεί, ανέβηκε στο τραπέζι και του πέταξε το πακέτο με το αλεύρι. Ο Μπελάς ξαφνικά έγινε ένας γάτος!

3. Οι στίχοι μπερδεύτηκαν. Βάλ' τους στη σωστή σειρά για να έχεις:

Πλεχτή ομοιοκαταληξία

κι έφτασες χωρίς να σε προσμένω
Έπεσε το πούσι αποβραδής
μες στην τιμονιέρα να με δεις
το караβοφάναρο χαμένο

Νίκος Καββαδίας

Ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία

χόρτασα την ξαστεριά
που το λένε αυγερινό
Είδα τ' άστρι στο βουνό
και στην καθαρή βραδιά

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

Ο Αργύρης και το πρόβλημα

1. Συμπλήρωσε τα κενά με το κατάλληλο ουσιαστικό στο σωστό τύπο.

(χρήμα, διαγώνισμα, πράγμα, όνομα, διάλειμμα, ψέμα, πάπλωμα, μάθημα, βλέμμα)

- α) Ο δάσκαλος γύρισε και μας κοίταξε με το αυστηρό του
- β) Όταν χτυπάει το κουδούνι του και τρέχουμε βιαστικά για την αυλή, κινδυνεύουμε να χτυπήσουμε.
- γ) Ξοδεύω αρκετά για βιβλία.
- δ) Με τόσα που μας είπε, θα δυσκολευτούμε να τον πιστέψουμε άλλη φορά.
- ε) Η χάραξη των των ηρώων στη στήλη θα γίνει αύριο.
- στ) Μην πειράζεις τα των άλλων.
- ζ) Να σκεπαστείς με το σου γιατί έχει κρύο.
- η) Οι μαθητές που είναι επιμελείς στα τους παίρνουν καλούς βαθμούς στα

2. Συμπλήρωσε τα κενά με τα ρήματα των παρενθέσεων στο σωστό τύπο του ενεστώτα:

- α) Ο διαιτητής (σφυρίζω) τη λήξη του αγώνα.
β) Ο ορειβάτης (περιπλανιέμαι) για μέρες στα βουνά.
γ) Οι φίλοι μου (έρχομαι) συχνά να παίξουμε μαζί.

αορίστου:

- α) Ο Κοσμάς (σημαδεύω) και (ρίχνω) το βέλος στο κέντρο του στόχου.
β) Πολλά σπίτια (παθαίνω) σοβαρές ζημιές ή και (καταστρέφομαι) από τους σεισμούς.

παρατατικού:

- α) Ο συμμαθητής μου ο Αργύρης δε (διαβάζω) ποτέ και όταν (έχω) ιστορία, (κάνω) τον άρρωστο.
β) Όταν (είμαι) μικρός οι γονείς μου με (πηγαίνω) συχνά στην παιδική χαρά.

3. Γράψε σύνθετες λέξεις με πρώτο ή δεύτερο συνθετικό τη λέξη «πόνος».

πόνος + κεφάλι		νεύρο + πόνος	
πόνος + δόντι		κοιλιά + πόνος	
στομάχι + πόνος		παύω + πόνος	

Επιφωνήματα

Επιφωνήματα είναι οι άκλιτες λέξεις με τις οποίες μπορώ να εκφράσω τα συναισθήματά μου (δηλαδή τον θαυμασμό, τον πόνο, τη λύπη, τη στενοχώρια, την απορία μου), να πραγματοποιήσω πράξεις (παρακίνηση, έπαινο, κάλεσμα, ευχή) ή να δηλώσω τη στάση μου σε μια κατάσταση (άρνηση, ειρωνεία, δυσπιστία).

Οι κυριότερες κατηγορίες επιφωνημάτων είναι:

α. Όσα εκφράζουν **θαυμασμό**: Α!, ποπό!, ω!, κ.α.

β. Αυτά που εκφράζουν **απορία**: Α! ο!, μπα!, ε; κ.α.

γ. Όσα δείχνουν **πόνο**, **λύπη** ή **στενοχώρια**: Αχ!, ω!, αμάν!, άου!, αχ!, αλίμονο!, α! κ.α.

δ. Αυτά που εκφράζουν **ευχή**: Μακάρι!, είθε! κ.α.

ε. Όσα δηλώνουν **έπαινο**: Μπράβο!, εύγε!, ζήτω! κ.α.

στ. Όσα φανερώνουν **κάλεσμα**: Ε!, επ!, κ.α.

ζ. Όσα εκφράζουν **ειρωνεία**: Ε! ου! Μπα! κ.α.

η. Όσα **παρακινούν και το αντίθετο**: Άντε!, ε!, άμε!, μαρς!, στοπ!, σουτ! κ.α.

θ. Αυτά που δηλώνουν **άρνηση** ή **δυσπιστία**: Χμ!, μπα!, αμ δε! κ.α.

1. Τι δηλώνει η κάθε πρόταση; Αντιστοίχισε.

Μπράβο! Πολύ ωραία ζωγραφιά.	♦	♦	απορία
Χμ! Ποιο από τα δύο να διαλέξω;	♦	♦	ειρωνεία
Μπα! Δε θέλω να παίξω μπάλα τώρα.	♦	♦	θαυμασμός
Χα χα! Φόρεσες ανάποδα την μπλούζα σου!	♦	♦	πόνος
Μπα! Πήρες καινούρια παπούτσια;	♦	♦	ευχή
Ποπό! Ωραίο φόρεμα!	♦	♦	άρνηση
Αχ! Πάλι το δόντι μου.	♦	♦	έπαινος
Μακάρι να πάμε αύριο εκδρομή!	♦	♦	αβεβαιότητα

2. Συμπλήρωσε τα σημεία στίξης στον παρακάτω διάλογο.

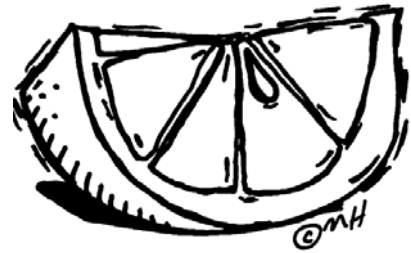
Η μητέρα ρώτησε το Μιχάλη

Αγόρι μου έκανες τις ασκήσεις της Γραμματικής σου

Ναι όλες σωστά

Φέρε μου το τετράδιό σου να δω τι έκανες

Αλίμονο Δε με πιστεύει η ίδια μου η μητέρα

Τρύπωνας ο φαφαγάλος

Ορισμένα ρήματα σχηματίζονται με τρόπο που δεν μπορούμε να προβλέψουμε. Τα ρήματα αυτά που σχηματίζονται με περίεργο τρόπο στον *ενεστώτα* και στον *αόριστο* λέγονται **ανώμαλα ρήματα**.

Ενεστώτας

λέω

βλέπω

Αόριστος

είπα

είδα

1. Συμπλήρωσε τα κενά με τα ρήματα στον αόριστο.

α) Πηγαίνοντας στο περίπτερο (βλέπω) τον Σταύρο και μου (λέω) να πάμε στο πάρκο.

β) Η μαμά μόλις (τρώω), (πλένω) τα πιάτα.

γ) (παίρνω) τηλέφωνο την Άννα όταν (φεύγω) η αδελφή μου και (έρχομαι) στο σπίτι μου για να έχω παρέα.

δ) Μόλις (πίνω) το γάλα μας, (κατεβαίνω) για παιχνίδι.

ε) Η Ζωή (μένω) σε μας χθες επειδή οι γονείς της (πηγαίνω) ταξίδι.

στ) Ψάχνοντας για τα γυαλιά μου (βρίσκω) και τα δικά σου.

2. Συμπλήρωσε τα κενά με τα ουσιαστικά των παρενθέσεων στη σωστή πτώση και αριθμό.

- α) Τα (μίσος) και τα (πάθος) οδήγησαν στη διαμάχη των δύο (έθνος).
- β) Έμεινε με την οικογένειά του στο εξωτερικό για περίπου δέκα (έτος).
- γ) Οι μυρωδιές των (άνθος) την άνοιξη είναι υπέροχες.
- δ) Οι αντίπαλοι διασταύρωσαν τα (ξίφος) τους.
- ε) Επειδή η μητέρα εργαζόταν, τη φροντίδα του (βρέφος) ανέλαβε ο πατέρας.
- στ) Θα χτιστεί ένα εκκλησάκι στην άκρη του (άλσος).

3. Συμπλήρωσε τις προτάσεις, προκειμένου να δώσεις οδηγίες. (Προστακτική)

- α) Παιδιά, αν (βλέπω) την αδερφή μου, (λέω) της να (έρχομαι) να με (βρίσκω) στην παιδική χαρά.
- β) (τελειώνω) την άσκηση και μετά (βγαίνω) στην αυλή.
- γ) Αλίκη, (ανεβαίνω) στην τάρτσα και (βλέπω) αν στέγνωσαν τα ρούχα που άπλωσα.
- δ) Θωμά και Κάτια, (κατεβαίνω) στο υπόγειο και (ετοιμάζω) τα σακίδια για την εκδρομή.
- ε) (φέρνω) μας καμιά σοκολάτα όταν επιστρέψεις από τη Γερμανία.
- στ) (προσέχω) όταν περνάς το δρόμο απέναντι.

10. Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίδιοι

Όλου του κόσμου τα παιδιά

1. Συμπλήρωσε τα κενά με τις ομόηχες λέξεις της παρένθεσης.

(κουτή, κουτί, πόλη, πόλοι, κλίση, κλήση, λίπη, λείπει, λίρα, λύρα)

- α) Το παραδοσιακό όργανο των Κρητικών είναι η
- β) Είχα μια στο τηλέφωνό μου από το Γιώργο.
- γ) Οι της Γης είναι δύο, ο Βόρειος και ο Νότιος.
- δ) Το χοιρινό κρέας έχει τα περισσότερα
- ε) Δεν είναι τόσο όσο δείχνει.
- στ) Ο παππούς μου χάρισε μια χρυσή
- ζ) Ο Στάθης για δεύτερη μέρα από το σχολείο.
- η) Το Μόναχο είναι μια μεγάλη της Γερμανίας.
- θ) Το πλοίο πήρε αμέσως και βυθίστηκε.
- ι) Δε θέλω να χαλάσει η καινούρια μου κούκλα γι' αυτό την έχω ακόμα μέσα στο της.

2. Σχηματίζω σύνθετες λέξεις και συμπληρώνω τα κενά.

- α) Ο (γη+άνθρακας) είναι ένα ορυκτό που περιέχει άνθρακα.
- β) Το αγαπημένο μου μάθημα είναι η (γη + γράφω).
- γ) Η πατάτα λέγεται αλλιώς και (γη + μήλο).
- δ) Ο εργάτης άνοιξε μια τρύπα στο έδαφος με το (γη + τρυπάνι).
- ε) Στον (γη + φυσικός) χάρτη μπορούμε να διακρίνουμε τα ποτάμια και τις λίμνες της χώρας μας.
- στ) Η (γη + λόγος) είναι η επιστήμη που ασχολείται με τη σύσταση της γης, την ιστορία της και τις μεταβολές της.
- ζ) Πάμε στο (γη + πεδίο) να παίξουμε ποδόσφαιρο;
- η) Ποιος μπορεί να βρει την Ελλάδα στην (ύδωρ + γη) σφαίρα, ρώτησε η δασκάλα.
- θ) Η (μέση + γη) θάλασσα βρέχει και τη χώρα μας.
- ι) Είναι πολύ όμορφο αυτό το μέρος! Είναι ένας (επί + γη) παράδεισος!

Οριστικές αντωνυμίες

Οριστικές ονομάζονται οι αντωνυμίες που δείχνουν ότι ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ξεχωρίζει από άλλα πρόσωπα, ζώα ή πράγματα του είδους του.

Οι οριστικές αντωνυμίες είναι:

- το επίθετο ίδιος μαζί με το άρθρο: ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο
- το επίθετο **μόνος, μόνη, μόνο** με τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας (**μόνος μου, μόνη μου, μόνο του κτλ.**)

Συμπλήρωσε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τη σωστή οριστική αντωνυμία.

- α) Ο μεγάλος μου αδερφός αποφάσισε να πάει στο εξωτερικό και να ζήσει
- β) Μίλησα με τον πρόεδρο της εταιρίας για την πρόσληψή σου.
- γ) Εγώ άφησα τα κλειδιά σου πάνω στο τραπέζι.
- δ) Μέχρι να έρθει η πυροσβεστική, προσπαθούσαν να σβήσουν τη φωτιά.
- ε) Προσπάθησε και θα δεις ότι μπορείς να τα καταφέρεις.
- στ) Δεν το πιστεύω αν δεν το δω με μου τα μάτια.
- ζ) Πήρες καινούριο αυτοκίνητο ή έχεις ακόμα
- η) Δε γίνεται να παίξω με αυτό το επιτραπέζιο. Χρειάζονται δύο ή περισσότεροι παίκτες.

Το Υποκείμενο

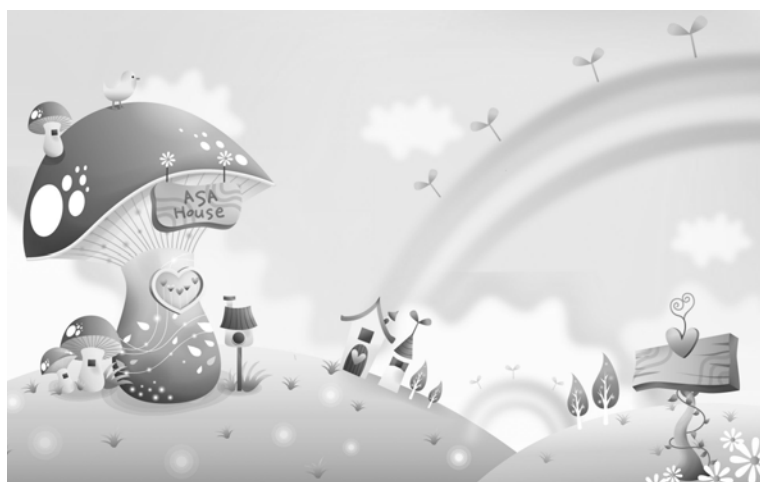
Υποκείμενο ενός ρήματος είναι το ουσιαστικό που απαντάει στην ερώτηση **ποιος**; *Είναι πάντα σε πτώση ονομαστική.*

Ένα ρήμα μπορεί να έχει ένα υποκείμενο που απουσιάζει και εννοείται, να έχει περισσότερα από ένα ή να μην έχει καθόλου υποκείμενα. Επίσης, δύο ή παραπάνω ρήματα μπορεί να έχουν το ίδιο υποκείμενο.

Βρες και γράψε τα ρήματα και τα υποκείμενά τους στο παρακάτω κείμενο.

«Η ανοιξιιάτικη μπόρα ξέσπασε ξαφνικά. Όσο έβρεχε, κανένα ζώο δε βγήκε από τη φωλιά του. Δέχτηκαν με ευγνωμοσύνη το δώρο που τους έκανε η φύση. Όταν σταμάτησε, πετάχτηκαν όλα και χάρηκαν τα χρώματα του ουράνιου τόξου. Το βρεγμένο χώμα έδωσε ζωή στα λουλούδια και τα έκανε ακόμα πιο ευωδιαστά.»

Ρήμα	Υποκείμενο	Ρήμα	Υποκείμενο
1.	6.
2.	7.
3.	8.
4.	9.
5.	10.

Τα δικαιώματα των παιδιών

Αντικείμενο

Αντικείμενο ενός ρήματος είναι το ουσιαστικό που απαντάει στην ερώτηση **τι; ή ποιον;** και είναι πάντα σε πτώση αιτιατική. Κάποιο ρήμα μπορεί να έχει δύο ή περισσότερα αντικείμενα ή να μην έχει καθόλου αντικείμενο. Ακόμα δύο ή παραπάνω ρήματα μπορεί να έχουν το ίδιο αντικείμενο.

1. Υπογράμμισε τα ρήματα και κύκλωσε τα αντικείμενά στις παρακάτω προτάσεις:

- α) Ο καπετάν Ανδρέας έπιασε σήμερα τσιπούρες και μπαρμπούνια.
- β) Ο Ηρακλής έκοψε μια αγριελιά και από τον κορμό της έφτιαξε ένα βαρύ ρόπαλο.
- γ) Η γιαγιά μου έφτιαξε κουλουράκια και τυροπιτάκια και κέρασα τους συμμαθητές μου και τους φίλους μου.
- δ) Την ώρα των Μαθηματικών λύσαμε πολλά προβλήματα και επιτέλους καταλάβαμε τα κλάσματα.
- ε) Ο Πέτρος ανυπομονεί για τον αυριανό αγώνα ποδοσφαίρου με τους φίλους του.
- στ) Όλου του κόσμου τα παιδιά χρειάζονται αγάπη και φροντίδα.
- ζ) Επιτέλους ήρθατε!

2. Συμπλήρωσε τις προτάσεις με ένα δικό σου αντικείμενο, που θα συνοδεύεται από ένα κατάλληλο επίθετο, όπως στο παράδειγμα. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις άρθρα (ο, η, το, ένας, μια, ένα) ή αόριστες αντωνυμίες (κάποιος, μερικές, λίγο κ.ά.) μαζί με τα επίθετα.

- α) Στα γενέθλιά μου φάγαμε μια νόστιμη τούρτα.
- β) Η χορωδία τραγούδησε στη γιορτή.
- γ) Κάθε μέρα παίζουμε στο διάλειμμα.
- δ) Έγραψα την αντιγραφή μου με γράμματα.
- ε) Αγοράσαμε από το βιβλιοπωλείο.
- στ) Ζωγράφισα για το διαγωνισμό ζωγραφικής.

Η 5^η Βασική αρχή των Δικαιωμάτων των Παιδιών

1. Συμπλήρωσε τα κενά με το πού, που, πώς, πως.

- α) Έμαθα ήσουν άρρωστος χθες. είσαι σήμερα;
- β) Μόλις προλάβαμε το σχολικό.
- γ) Θα πάμε για παιχνίδι το Σαββατοκύριακο;
- δ) Μου άρεσε πολύ το βιβλίο μου έδωσες να διαβάσω. Πες μου από το πήρες για να πάω να προμηθευτώ και τα υπόλοιπα της σειράς.
- ε) Περιμένω και τις καλοκαιρινές διακοπές.
- στ) το ήξερες Θα ερχόμουν σήμερα;
- ζ) Χαίρομαι έγινες γρήγορα καλά!
- η) να στα λέω τι έγινε χθες, μόλις έφυγες.
- ι) Το ξέχασα έπρεπε να φέρουμε σήμερα και το βιβλίο της Ιστορίας.

2. Υπογράμμισε στο παρακάτω κείμενο τις ερωτηματικές προτάσεις.

- Πώς και τελείωσες τόσο νωρίς τα μαθήματά σου, Άγγελε;
- Σκέφτηκα πως αν τελειώσω γρήγορα θα έχω περισσότερο χρόνο για παιχνίδι.
- Πολύ καλή σκέψη! Πού να σ' τα λέω! Μόλις τηλεφώνησε ο Θεός και είπε πως θα έρθει αργότερα να μας δει.
- Υπέροχα! Και προχθές αναρωτιόμουν πού χάθηκε αυτός ο Θεός.
- Είχε δουλειές που τον ανάγκαζαν να ταξιδεύει συνέχεια. Μιλούσαμε καθημερινά στο τηλέφωνο και ρωτούσε πώς τα πας με το σχολείο και πού θέλεις να σε πάει, όταν θα βρει χρόνο.
- Θα του πω πως θέλω να με πάρει σε κάποιο από τα ταξίδια του, που να μη χρειάζεται όμως να ταξιδέψουμε με αεροπλάνο, γιατί τα φοβάμαι τα αεροπλάνα.

3. Υπογράμμισε τους ειδικούς συνδέσμους στις παρακάτω προτάσεις.

- α) Μας ανακοίνωσαν πως η πτήση μας θα καθυστερήσει.
- β) Υποψιάζομαι πως μου λες ψέματα.
- γ) Με ρώτησε πώς να πάει στο Δημαρχείο και της είπα ότι είναι δύο τετράγωνα πιο κάτω.
- δ) Θυμάμαι που πήγαμε στο χωριό και η γιαγιά μας είπε πως σε λίγο θα μας έψηνε μια ωραία πίτα.
- ε) Μη μου πεις ότι δεν ξέρεις πού μένει η Σοφία!
- στ) Ο Αλέκος θα χαρεί πολύ που του στείλατε χαιρετίσματα.

4. Χρησιμοποίησε τους ειδικούς συνδέσμους *ότι, πως, που,* και συμπλήρωσε τις προτάσεις όπως θέλεις.

- α) Ο δάσκαλος μάς ενημέρωσε
- β) Κατά βάθος ήξερε
- γ) Πολύ χάρηκα
- δ) Πηγαίνοντας στο σχολείο, θυμήθηκα
- ε) Μου τηλεφώνησε η Στέλλα και μου είπε
- στ) Πρέπει να πείσεις και τους άλλους

5. Τοποθέτησε τις λέξεις της παρένθεσης στην οικογένεια που ανήκουν. Αυτές που περισσεύουν γράψ'τες στην τέταρτη στήλη. Ανήκουν στην ίδια οικογένεια; Σε ποια;

(γήπεδο, ανεμιστήρας, παιδάκι, πεδιάδα, γόνιμος, παιδίατρος, στρατόπεδο, πρόγονος, ανεμόσκαλα, άγονος, ανεμοδαρμένος, πεδινός, παιδεύω, εγγονός, ανεμόβροχο, παιδιαρίζω, οικόπεδο, απάνεμος, πρωτόγονος, ανεμίζω, παιδικός, απόγονος, εκπαίδευση, οροπέδιο)

<u>άνεμος</u>	<u>πεδίο</u>	<u>γόνος</u>	<u>.....</u>
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Γράψε λέξεις που να ανήκουν στην ίδια οικογένεια με τις παρακάτω:

<u>τροχός</u>	<u>καιρός</u>	<u>νέος</u>
.....
.....
.....
.....
.....

7. Από κάθε σειρά να διαγράψεις 2 λέξεις που δεν ανήκουν στην ίδια οικογένεια.

- α) μαρτυρώ, μαρτυρία, Μάρτης, μαρτυρικός, μάλλινος, μάρτυρας
- β) οδοστρωτήρας, οδοντίατρος, οδός, οδικός, οδυνηρός, οδοκαθαριστής
- γ) κουρτίνα, κουρελής, κουρελιασμένος, κουρέλι, κουρελιάζω, κούρεμα
- δ) σπιτικός, σπιτόγατος, σπίτι, σπόρια, σπέρνω, σπιτονοικοκυρά

11. Το ανθρώπινο θαύμα

Ύμνος στον άνθρωπο

1. Επίλεξε τις κατάλληλες από τις λέξεις με τα πλάγια γράμματα (μια κάθε φορά) ώστε οι προτάσεις να είναι σωστές. Να διαγράψεις τις υπόλοιπες.

α) Ο Ρέι Τόμλινσον ήταν αυτός που *ανακάλυψε, αποκάλυψε, εφηύρε* το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

β) Η Αμερική *ανακαλύφθηκε, εφευρέθηκε, επινοήθηκε* από τον Χριστόφορο Κολόμβο.

γ) Ψάχνοντας στην αποθήκη *αποκάλυψα, ανακάλυψα, επινόησα* κάτι παλιές φωτογραφίες.

δ) Η *ανακάλυψη, αποκάλυψη, εφεύρεση* που μας έκανε μεγαλύτερη εντύπωση ήταν ένα ξυπνητήρι - φωτιστικό. Η *επινόηση, διανόηση, κατανόηση* αυτή ανήκει σε κάποιον που δεν μπορούσε να ξυπνήσει το πρωί, παρά μόνο αν στο δωμάτιο υπήρχε φως.

ε) Ο Θωμάς είναι πολύ *αποκαλυπτικός, ανακαλυπτικός, εφευρετικός*. Βρίσκει πάντα πρωτότυπες λύσεις στα προβλήματα που τον απασχολούν.

στ) Ο Γκράχαμ Μπελ είναι ο *εφευρέτης, δημιουργός, σχεδιαστής* του τηλεφώνου.

2. Συμπλήρωσε τα κενά με τα ρήματα στο σωστό πρόσωπο του αορίστου.

α) Σε (ρωτώ) αν (κλείνω) το παράθυρο αλλά δε μου (απαντώ).

β) Πηγαίνοντας στη δουλειά, ο Τάκης και η Όλγα, (σταματώ) στο περίπτερο για να αγοράσουν μια εφημερίδα.

γ) Πώς είναι δυνατόν να μη (θυμάμαι) πού (αφήνω) τα κλειδιά σας;

δ) Τον περασμένο μήνα, επειδή ο Μάνος (χτυπώ) το χέρι του και δεν μπορούσε να πάει στη δουλειά, του (δανείζω) μερικά χρήματα.

ε) Χθες που έλειπε η μαμά (ποτίζω) εμείς τα λουλούδια στον κήπο.

Από το πρώτο τηλεφώνημα στο πρώτο ηλεκτρονικό μήνυμα

Αναφορικές αντωνυμίες

Οι αναφορικές αντωνυμίες συνδέουν μια πρόταση (δευτερεύουσα) με μια άλλη λέξη στην οποία αναφέρεται η πρόταση.

π.χ. *Αυτός είναι ο αθλητής ο οποίος / που τερμάτισε πρώτος.*

Οι αναφορικές αντωνυμίες είναι

- ο οποίος, η οποία, το οποίο
- το άκλιτο που
- όποιος, όποια, όποιο
- όσος, όση, όσο
- το άκλιτο ό,τι

Για να ξεχωρίζουμε το αναφορικό ό,τι από τον ειδικό σύνδεσμο ότι αρκεί να θυμό-μαστε πως το αναφορικό ό,τι

α) γράφεται με υποδιαστολή

β) μπορεί να αντικατασταθεί από το *οτιδήποτε*

Επίσης, οι αντωνυμίες *οποιος, -α, -ο, όσος, -η, -ο* και το άκλιτο *ό,τι* ενώνονται με το άκλιτο *-δήποτε* και σχηματίζουν τις αντωνυμίες **οποιοσδήποτε, οσοδήποτε, οτιδήποτε.**

1. Συμπλήρωσε τις προτάσεις με την αναφορική αντωνυμία που ταιριάζει.

α) Δε θα ξεχάσω τη βοήθειά σου καιρός και αν περάσει.

β) Άνοιξε τη ντουλάπα μου και πάρε μπλουζάκι θέλεις.

γ) Κάποτε είχα έναν φίλο αγαπούσε πολύ τα ζώα.

δ) κι αν είναι μην ανοίξεις την πόρτα.

ε) Συνάντησα τον φίλο σου τον Χρήστο, η γυναίκα γέννησε δίδυμα!

στ) Θυμάσαι τότε πήγαμε εκδρομή στον Όλυμπο;

ζ) και να μου πεις, έχεις δίκιο! Δεν έπρεπε να ξεχάσω αυτά που είπες.

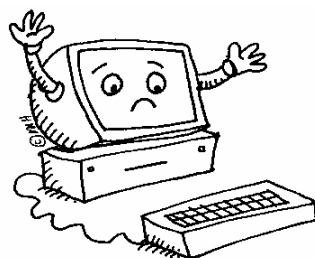
η) Να σηκώσει το χέρι του ξέρει την απάντηση!

2. Συμπλήρωσε τα κενά με *ότι* ή *ό,τι*.

- α) Μου υποσχέθηκε Θα έρθει να μας επισκεφτεί το Σαββατοκύριακο.
- β) Μας είπαν το διαγώνισμα ήταν δύσκολο και φοβάμαι δε θα τα καταφέρω.
- γ) Πρέπει να καταλάβεις όταν προσπαθείς μπορείς να καταφέρεις θέλεις.
- δ) Μπορείς να αγοράσεις θέλεις αλλά μην ξεχνάς έχουμε να κάνουμε κι άλλα ψώνια.
- ε) Ο μπαμπάς είπε αν δε βρέχει την Κυριακή θα παίξει μαζί μας στον κήπο παιχνίδι θέλουμε.
- στ) Πρέπει να μάθει δεν μπορεί να κάνει πάντα θέλει αυτή.

3. Γράψε σύνθετες λέξεις με *α'* συνθετικό το τηλε- (=μακριά).

τηλε +	{	γράφω	→
		θεατής	→
		κάρτα	→
		χειρίζομαι	→
		επικοινωνία	→
		οπτικός	→
		φωνή	→
		όραση	→

Μια παράξενη παραγγελία

1. Διάλεξε τον σύνδεσμο που ταιριάζει κάθε φορά και, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, σύνδεσε τις προτάσεις.

(ωστόσο, αλλά, και, ούτε, όμως)

α) Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές δε σκέφτονται μόνοι τους. Τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές τους προγραμματίζει ο άνθρωπος.

.....
.....

β) Ο Πέτρος δεν ήθελε να παίξει μπάσκετ. Ο Πέτρος δεν ήθελε να παίξει ποδόσφαιρο.

.....
.....

γ) Η Μάρθα απουσίαζε σήμερα. Ο Χάρης απουσίαζε σήμερα.

.....
.....

δ) Το δάσος είναι πολύτιμο. Οι άνθρωποι δεν το προστατεύουν.

.....
.....

ε) Δεν ξέρω να μιλάω καλά Γαλλικά. Θα προσπαθήσω να συνεννοηθώ με τον Ανρί.

.....
.....

2. Συμπλήρωσε τα κενά με το ουσιαστικό σε -μα ή -μμα που παράγεται από το ρήμα της παρένθεσης.

α) Πρώτα θα τελειώσω το (διαβάζω) και μετά θα σε βοηθήσω με το (σιδερώνω).

β) Ο μικρός δεν τα καταφέρνει με το (φουσκώνω) του μπαλονιού.

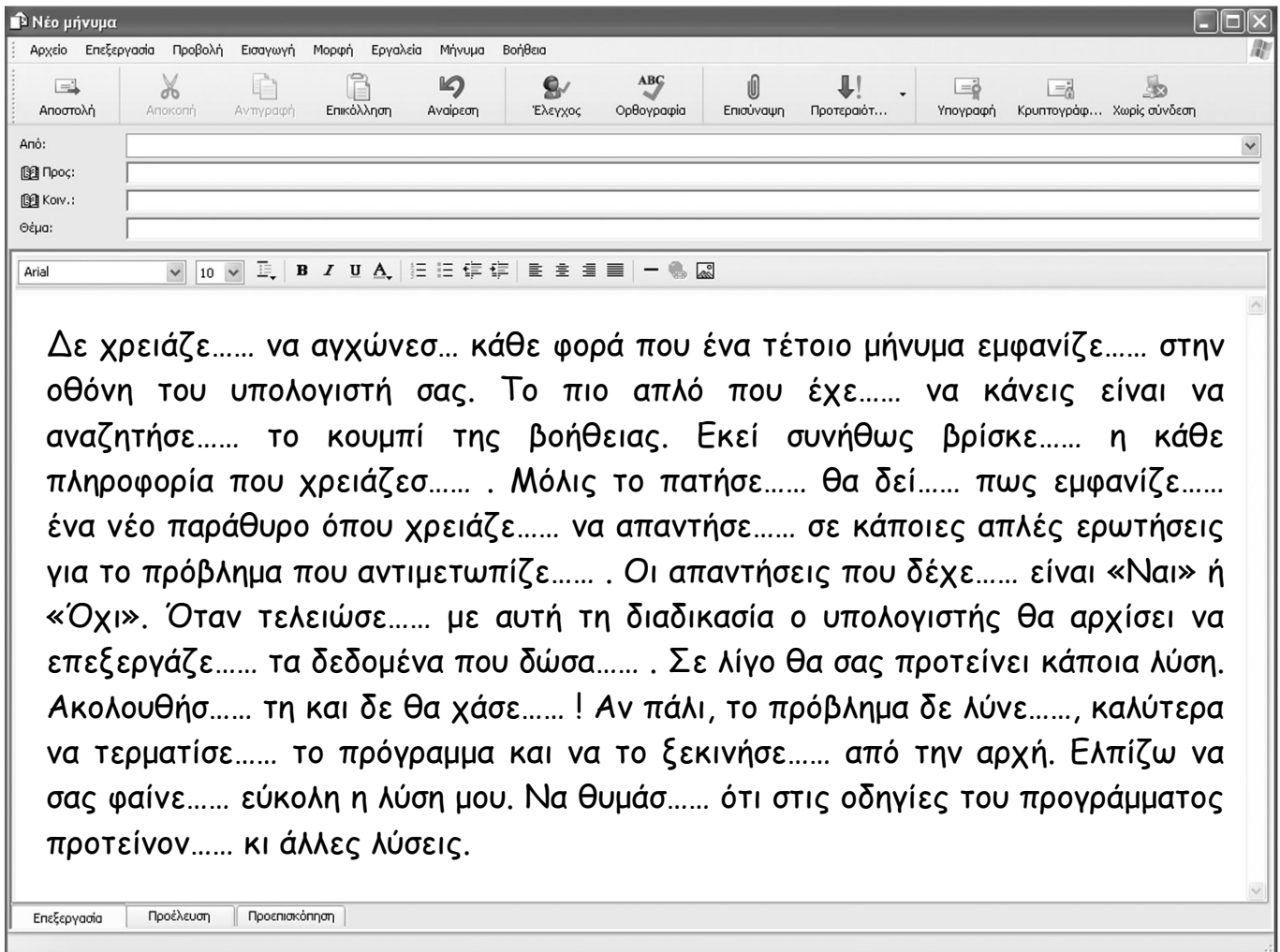
γ) Πρέπει να πάρω ένα καινούριο (καλύπτω) για το τετράδιό μου. Το παλιό είναι σχισμένο.

δ) Το (ανάβω) του τζακιού το αναλαμβάνει ο μπαμπάς.

ε) Πολύ ωραίο το (κουρεύω) σου!

στ) Στη χθεσινή εφημερίδα υπήρχε ένα (δημοσιεύω) για το σχολείο μας!

3. Κάποιοι φίλοι σου αντιμετωπίζουν ένα πρόβλημα με ένα περίεργο μήνυμα που τους εμφανίζει ο υπολογιστής. Συμπλήρωσε τα ρήματα με την κατάληξη **-ται** ή **τε** στο παρακάτω ηλεκτρονικό μήνυμα που θα τους στείλεις για να τους βοηθήσεις. Μην ξεχάσεις να γράψεις τη διεύθυνσή τους και το θέμα του μηνύματος.

4. Ξαναγράψε τις προτάσεις, μετατρέποντας το ρήμα στην **παθητική του μετοχή**.

π.χ. Ο Γιάννης κουράστηκε πολύ κι έμεινε στο σπίτι.

Ο Γιάννης ήταν πολύ κουρασμένος κι έμεινε στο σπίτι.

α) Η Λία κρύφτηκε πίσω από την πολυθρόνα.

.....

β) Γράφτηκα σε μια σχολή χορού.

.....

γ) Ο Δήμος αισθάνεται ότι αδικήθηκε.

.....

δ) Την κάλεσε στα γενέθλιά του.

.....
ε) Η ατμόσφαιρα έχει μολυνθεί από τα καυσαέρια.
.....

Το διαδίκτυο

Συντελεσμένος Μέλλοντας

Ο συντελεσμένος μέλλοντας μιλά για μια ενέργεια (ή για μια σειρά από ενέργειες) που θα γίνει στο μέλλον και θα έχει τελειώσει πριν από κάποιο χρονικό σημείο.

1. Γράψε το παρακάτω κείμενο ...

Πριν ακόμη βραδιάσει, διάβασα όλα τα μαθήματά μου, ετοίμασα την τσάντα μου, τακτοποίησα τα υπόλοιπα βιβλία στη βιβλιοθήκη, συμμαζέψα το δωμάτιό μου και ήμουν ελεύθερος για παιχνίδι.

στο Συνοπτικό Μέλλοντα:

Πριν ακόμη βραδιάσει,

στον Εξακολουθητικό Μέλλοντα:

Υποσχέθηκα πως θα δ.....

..... πριν ακόμη βραδιάσει.

στον Συντελεσμένο Μέλλοντα:

Πριν ακόμη βραδιάσει,

..... και θα είμαι ελεύθερος για παιχνίδι.

2. Συμπλήρωσε τις προτάσεις με τα ρήματα της παρένθεσης στο συντελεσμένο μέλλοντα.

(τελειώνω, φτάνω, ετοιμάζομαι, μεγαλώνω, φτιάχνω, προσαρμόζομαι)

α) Τα επόμενα χρόνια η τρύπα του όζοντος ακόμα περισσότερο.

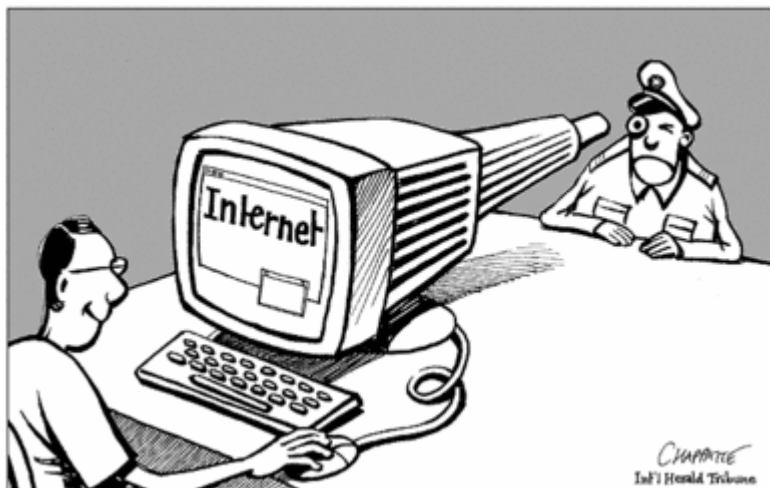
β) Είσαι σίγουρη πως τα μαθήματά μας μέχρι τις 8:00;

γ) Μέχρι να έρθεις στο σπίτι μια ωραία μακαρονάδα!

δ) Μάρκο, σε ένα μήνα σίγουρα στο νέο σου σχολείο.

ε) Αφού θα πάτε με τον Τάκη, που οδηγεί τόσο γρήγορα, στο χωριό σας χωρίς να το καταλάβετε.

στ) Όταν γυρίσω από το σχολείο, οι γονείς μου για το ταξίδι.

12. Ταξίδια στην Ελλάδα

Το παραδεισένιο Πήλιο

1. Σημείωσε ✓ δίπλα στις προτάσεις στις οποίες υπάρχει παρομοίωση.

- α) Είναι πολύ έξυπνη. Το μυαλό της κόβει σαν ξυράφι.
- β) Σαν έφτασε, έτρεξε να χαιρετήσει τον παππού του.
- γ) Το τραγούδι ακουγόταν λες και ήταν κελήδημα αηδονιού.
- δ) Τα σύννεφα στον ουρανό είναι άσπρα όπως το βαμβάκι.
- ε) Σαν τι λες να κάνουμε για να περάσει η ώρα;
- στ) Σαν πανύψηλα κάστρα είναι τα βουνά της Ελλάδας.
- ζ) Να με ειδοποιήσεις, σαν δεις τον ταχυδρόμο να έρχεται.
- η) Ξεγλιστράει όπως το χέλι.

2. Ξαναγράψε τις προτάσεις ...

α) αντικαθιστώντας τα επίθετα με αντίθετά τους.

α) Μου είναι χρήσιμες οι πληροφορίες που μου δίνεις.

.....

β) Ο Άλκης έχει έναν κατάσπρο και ήμερο σκύλο.

.....

γ) Η θερμοκρασία είναι πολύ χαμηλή σήμερα. Είναι η πιο κρύα μέρα.

.....

δ) Την τελευταία φορά που είδα την Έλσα ήταν πολύ παχιά.

.....

β) αντικαθιστώντας τα επίθετα με συνώνυμά τους.

α) Ο ουρανός είναι γεμάτος με μεγάλα άσπρα σύννεφα.

.....

β) Ο θαρραλέος στρατιώτης δεν τρόμαξε από τον ισχυρό κρότο.

.....

γ) Ο καιρός είναι ψυχρός σήμερα. Μη βάζεις τη λεπτή ζακέτα.

.....

δ) Αν δεν έτρωγες λιπαρά σίγουρα δε θα ήσουν τόσο παχύς.

.....

3. Στις παρακάτω προτάσεις

α) να υπογραμμίσεις τα επίθετα και να κυκλώσεις τις μετοχές.

α) Ο Κώστας είναι καλός, έξυπνος κι ευγενικός με όλους.

β) Η Αλίκη αισθάνεται πολύ κουρασμένη. Εδώ και αρκετές μέρες διαβάζει για τις εξετάσεις στο Γυμνάσιο. Όμως είναι σίγουρη ότι θα τα πάει καλά.

γ) Η Ιστορία μου φαίνεται δύσκολη γιατί πρέπει να θυμάμαι πολλές λεπτομέρειες.

δ) Όταν μου ζητάς να είναι πάντα περιποιημένο το δωμάτιό μου γίνεσαι καταπιεστική. Πού αλλού να παίξω; Όταν τελειώσω θα μαζέψω ό,τι έχω πεταμένο.

ε) Νοσταλγώ τις περσινές μου διακοπές. Το νησί ήταν υπέροχο και η θάλασσα πεντακάθαρη.

στ) Η Έφη φαίνεται πολύ χαρούμενη. Την περασμένη εβδομάδα ο αγαπημένος της αδελφός της ανακοίνωσε ότι θα γίνει θεία!

β) Γράψε παρακάτω τις μετοχές που κύκλωσες και σημείωσε με ένα ✓ αυτές που λειτουργούν ως επίθετα.

α)

β)

γ)

δ)

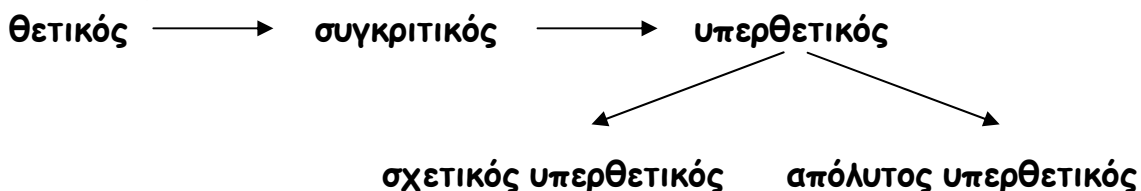
ε)

στ)

Παραθετικά επιθέτων

Συχνά χρησιμοποιούμε επίθετα για να συγκρίνουμε ουσιαστικά. Στα επίθετα έχουμε τρεις βαθμούς:

Ο συγκριτικός και ο υπερθετικός λέγονται παραθετικά των επιθέτων.

Τα επίθετα **θετικού βαθμού** φανερώνουν ότι το ουσιαστικό που συνοδεύουν έχει ένα γνώρισμα. π.χ. *νέος άνθρωπος*

Τα επίθετα **συγκριτικού βαθμού** φανερώνουν ότι το ουσιαστικό που συνοδεύουν έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο.

Ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με δύο τρόπους:

- α) **θετικός βαθμός ουδετέρου + -τερος** (π.χ. *νεότερος*)
- β) **πιο + θετικός βαθμός** (π.χ. *πιο νέος*)

Τα **επίθετα υπερθετικού βαθμού** φανερώνουν ότι το ουσιαστικό που συνοδεύουν έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από όλα τα άλλα όμοιά του.

Ο σχετικός υπερθετικός βαθμός σχηματίζεται ως εξής:

άρθρο + συγκριτικός βαθμός (π.χ. *ο νεότερος ή ο πιο νέος*)

Τα **επίθετα απόλυτου υπερθετικού βαθμού** φανερώνουν ότι το ουσιαστικό που συνοδεύουν έχει ένα γνώρισμα σε πολύ μεγάλο βαθμό, χωρίς να γίνεται όμως σύγκριση με άλλα.

Ο απόλυτος υπερθετικός βαθμός σχηματίζεται με δύο τρόπους:

- α) **θετικός βαθμός ουδετέρου + -τατος** (π.χ. *νεότατος*)
- β) **πολύ + θετικός βαθμός** (π.χ. *πολύ νέος*)

Θετικός	Συγκριτικός	Σχετικός υπερθετικός	Απόλυτος υπερθετικός
νέος	νεότερος	ο νεότερος	νεότατος
	πιο νέος	ο πιο νέος	πολύ νέος

Τα παραθετικά των επιθέτων σε **-ύς, -ιά, -ύ** σχηματίζονται με την κατάληξη **-ύτερος, -ύτατος** (π.χ. *βαθύς - βαθύτερος - βαθύτατος*)

Εξαιρέσεις στα παραθετικά

Μερικά επίθετα δεν έχουν θετικό βαθμό!

(π.χ. *κατώτερος - κατώτατος, ανώτερος - ανώτατος*)

Μερικά επίθετα δεν έχουν ούτε θετικό ούτε υπερθετικό!

(π.χ. *προτιμότερος, προγενέστερος, μεταγενέστερος*)

Τα επίθετα που δε σχηματίζουν κάποιον ή κάποιους από τους βαθμούς των επιθέτων ονομάζονται **ελλειπτικά**.

Μερικά επίθετα δε σχηματίζουν **καθόλου** παραθετικά! Αυτά τα επίθετα φανερώνουν:

α) **ύλη** (π.χ. *ξύλινος*)

β) **καταγωγή ή συγγένεια** (π.χ. *ελληνικός, αδερφικός*)

γ) **τόπο ή χρόνο** (π.χ. *ορεινός, σημερινός*)

δ) **κατάσταση που δεν αλλάζει** (π.χ. *αθάνατος*)

Τέλος υπάρχει και μια ομάδα επιθέτων που σχηματίζουν τα μονολεκτικά παραθετικά τους από **διαφορετικό θέμα ή με τρόπο διαφορετικό από τα άλλα**. Τα παραθετικά αυτά λέγονται **ανώμαλα**.

Ανώμαλα παραθετικά

Θετικός βαθμός	Συγκριτικός βαθμός	Υπερθετικός βαθμός
καλός	καλύτερος	άριστος
κακός	χειρότερος	-
πολύς	περισσότερος (πιότερος)	-
λίγος	λιγότερος	ελάχιστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	μέγιστος
μικρός	μικρότερος	ελάχιστος

1. Συμπλήρωσε τα παραθετικά των επιθέτων.

ΘΕΤΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	ΣΧΕΤΙΚΟΣ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	ΑΠΟΛΥΤΟΣ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ
γρήγορος
φυσική
υγιεινοί
ανθεκτικές
βαθύς
όμορφοι

2. Γράψε τον συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό των επιθέτων στις παρακάτω φράσεις. Προσοχή! Κάποια επίθετα δεν έχουν παραθετικά!

ΘΕΤΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ
φαρδιά ρούχα
καλός μαθητής
πατρικό σπίτι
ελληνική ταινία
λίγος χρόνος
θαλασσινός αέρας
μισή μέρα
μεγάλη νίκη
αυριανό μάθημα
απλός τρόπος
ωραίο παιχνίδι
σιδερένια πόρτα

3. Συμπλήρωσε τα κενά με τα παραθετικά των επιθέτων ή επιρρημάτων.

- α) Μια από τις (σημαντικός) ανακαλύψεις του ανθρώπου ήταν η ανακάλυψη της φωτιάς.
- β) Ο Οδυσσέας Ελύτης είναι ένας από τους (διάσημος) Έλληνες λογοτέχνες.
- γ) Διαλέξαμε ένα (ωραίο) τραγούδι για να πούμε στη γιορτή.
- δ) Η λύση της άσκησης τελικά ήταν (απλή).
- ε) Ο Στρατός είναι (βαρύς) από την Έλλη.
- στ) Βάλε το κάδρο (δεξιά). Εκεί θέλω να βάλω τη φωτογραφία του (μεγάλος) γιου μου, που είναι στρατιώτης.
- ζ) Ο Νίκος, που είναι από τη Θεσσαλία, μας έδωσε (σαφής) οδηγίες για το πώς θα φτάσουμε στο Βόλο.
- η) Στάθηκε στο (ψηλό) σημείο και κοίταξε το τοπίο.
- θ) Το πρωί έγινε μια (ισχυρή) σεισμική δόνηση στη Ζάκυνθο.
- ι) Φτάσαμε (γρήγορα) από εσάς.

Το επίθετο πολύς

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο πολύς	η πολλή	το πολύ
Γεν.	του πολύ / του πολλού	της πολλής	του πολύ / του πολλού
Αιτ.	τον πολύ	την πολλή	το πολύ
Κλ.	---	---	---
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι πολλοί	οι πολλές	τα πολλά
Γεν.	των πολλών	των πολλών	των πολλών
Αιτ.	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά
Κλ.	---	---	---

Υπάρχει ένας τρόπος να θυμάσαι με πόσα λ γράφονται οι τύποι αυτού του επίθετου!

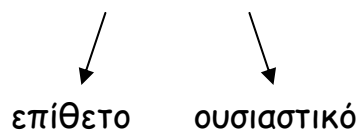
- Γράφεται με ένα λ όταν αμέσως μετά ακολουθεί υ (π.χ. πολύς, πολύ)
- Γράφεται με δύο λ σε όλες τις άλλες περιπτώσεις (π.χ. πολλοί, πολλών, πολλές, πολλή κ.α.)

Πολλή - πολύ

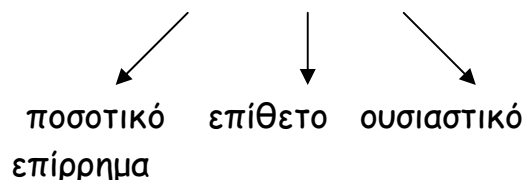
Το επίθετο **πολλή** συνοδεύει θηλυκά ουσιαστικά.

Το επίρρημα **πολύ** απαντάει στην ερώτηση «πόσο;» και συνοδεύει το ρήμα.

Στο χαρίζω με πολλή αγάπη.

Στο χαρίζω με πολύ μεγάλη αγάπη.

1. Συμπλήρωσε τις προτάσεις με το επίρρημα πολύ ή το επίθετο ο πολύς, η πολλή, το πολύ στο σωστό τύπο.

- α) Φέτος θα έρθει κόσμος στη γιορτή μας.
- β) Κάνετε θόρυβο. Σας παρακαλώ να κάνετε ησυχία και να συγκεντρωθείτε στην άσκηση. Έχουμε ακόμη να κάνουμε.
- γ) άνθρωποι νιώθουν μεγάλη υποχρέωση να βοηθούν τα αδέσποτα και απροστάτευτα ζώα και τους δίνουν αγάπη.
- δ) Λείπεις καιρό. Σίγουρα θα γνώρισες ανθρώπους και θα είδες ωραία τοπία στο ταξίδι σου.
- ε) Πέρασαν χρόνια από την τελευταία φορά που έπαιξα τόση ώρα ποδόσφαιρο. Κουράστηκα πάρα !
- στ) Η αδελφή μου είναι ακόμη μικρή για να πάει μόνη της διακοπές.

2. Να συμπληρώσεις τις προτάσεις με πολλή ή πολύ και να γράψεις δίπλα αν είναι επίθετο ή επίρρημα.

π.χ. Θα χαρώ <u>πολύ</u> να σας δω απόψε	επίρρημα
α) Έχει αέρα σήμερα.	
β) Έριξε χαλάζι φέτος.	
γ) Μας έλειψες	
δ) Έχει ζέστη εδώ μέσα.	
ε) Μας πρόσφερε αγάπη.	
στ) Σου το δίνω με μεγάλη αγάπη.	
ζ) Η αυριανή μέρα θα είναι θερμή.	
η) Μου αρέσει η άνοιξη.	

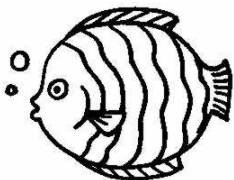
Άνοιξα του Αιγαίου τη Θύρα

1. Πώς λέγονται οι κάτοικοι των παρακάτω χωρών;

Ελλάδα	Έλληνας	Ελληνίδα
Αγγλία
Κίνα
Ολλανδία
Ινδία
Αίγυπτος
Βραζιλία
Σουηδία
Ισπανία

2. Σύνδεσε τα επίθετα που παράγονται από τα εθνικά των παρακάτω περιοχών με τα ουσιαστικά και σχημάτισε φράσεις.

Χίος - μαστίχα	→	χιώτικη μαστίχα
Περσία - χαλιά	→
Ελβετία - ρολόι	→
Κρήτη - παξιμάδι	→
Ελλάδα - νησιά	→
Γαλλία - άρωμα	→
Σάμος - κρασί	→
Κύπρος - χαλούμι	→
Βόλος - ελιές	→

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. <i>Ένα ακόμα σκαλί</i>	
Τα ουσιαστικά	5
Το υποκείμενο της πρότασης	7
Μέρη του λόγου	8
Οι χρόνοι του ρήματος: Ενεστώτας, Παρατατικός, Εξακολουθητικός Μέλλοντας	9
Τα σημεία στίξης	11
Τα επίθετα – Το αντικείμενο της πρότασης	12
2. <i>Ρώτα το νερό... τι τρέχει</i>	
Υποκείμενο – Ρήμα – Κατηγορούμενο	15
Η παρομοίωση	17
Ισοσύλλαβα και ανισοσύλλαβα ουσιαστικά	20
Συντομογραφίες – Αρκτικόλεξα	21
3. <i>Εμένα με νοιάζει</i>	
Κλίση προπαροξύτων αρσενικών ουσιαστικών σε –ος	24
Παραγωγή και σύνθεση λέξεων	26
Τα άρθρα	27
Οι αντωνυμίες – Προσωπικές αντωνυμίες	30
4. <i>Ασφαλώς... κυκλοφορώ</i>	
Απλή και επαυξημένη πρόταση	32
Καταλήξεις ρημάτων σε –είτε, –ήστε, –ίστε	35
Ουδέτερα ανισοσύλλαβα ουσιαστικά σε –μα	37
Κανόνες συλλαβισμού	39
5. <i>Ιστορίες παιδιών</i>	
Το τελικό «ν»	41
Ο αόριστος και ο συνοπτικός μέλλοντας των ρημάτων	42
Τα αριθμητικά	45
6. <i>Ηελιά</i>	
Έκθλιψη – Αφαίρεση – Αποκοπή	48
Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες	49
Υποκοριστικά – Παθητική φωνή ρημάτων	52
7. <i>Η παράσταση αρχίζει</i>	
Ο παρακείμενος	53
Χρονικά επιρρήματα	54
Ευθύς και πλάγιος λόγος	55
Ο υπερσυντέλικος	57
Ερωτηματικές αντωνυμίες	58
8. <i>Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα</i>	
Κυριολεξία και μεταφορά	59
Αόριστες αντωνυμίες	60
Τροπικά επιρρήματα	62
Προθέσεις - Τροπικές μετοχές σε –οντας ή –ώντας	63
Σύνδεσμοι – Χρονικοί σύνδεσμοι	64
9. <i>Γελάσαμε με την ψυχή μας</i>	
Ομοιοκαταληξία	67
Τα επιφωνήματα	68
Τα ανώμαλα ρήματα «λέω» και «βλέπω»	70

10. Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίδιοι	
Ομόηχες λέξεις	72
Οριστικές αντωνυμίες	73
Το υποκείμενο της πρότασης	74
Το αντικείμενο της πρότασης	75
Οικογένειες λέξεων	77
11. Το ανθρώπινο θαύμα	
Αναφορικές αντωνυμίες	80
Το αχώριστο μόριο τηλε-	81
Ο συντελεσμένος μέλλοντας	84
12. Ταξίδια στην Ελλάδα	
Επίθετα και μετοχές	86
Παραθετικά των επιθέτων	88
Το επίθετο «πολύς»	92
Εθνικά ουσιαστικά	94